

Självständigt arbete 15 hp
Speciallärare inriktning utvecklingsstörning HT 2019

Låtskrivande och musik för alla

Inkludering och deltagande i musik och låtskriveri för elever i grundsärskolan och gymnasiesärskolan

Songwriting and music for everyone

Inclusion and participation in music and songwriting for students in compulsory school and upper secondary school for pupils with intellectual disability

Sonja Skibdahl

Fakulteten för lärarutbildning

Författare/Author

Sonja Skibdahl

Titel

Låtskrivande och musik för alla - Inkludering och deltagande i musik och låtskriveri för elever i grundskolan och gymnasiesärskolan

Title

Songwriting and music for everyone - Inclusion and participation in music and songwriting for students in compulsory school and upper secondary school for pupils with intellectual disability

Handledare/Supervisor

Ann-Elise Persson

Bedömande lärare

Lisbeth Ohlsson

Examinator/Examiner

Carin Roos

Sammanfattning

Studiens syfte är att, ur pedagogernas upplevelser, undersöka och beskriva låtskrivandets och musikens betydelse hos sextio elever inom grundsärskolan och gymnasiesärskolan på sammanlagt fyra skolor i Sverige. Studien har fokuserat på hur samtliga elever kan göras delaktiga i låtskrivande, vilka färdigheter musik och låtskriveri kan bidra med för eleverna samt vilka svårigheter pedagoger kan stöta på när de jobbar med att inkludera samtliga elever i låtskrivandet. Den sociokulturella teorin och den kognitiva teorin KASAM utgör studiens teoretiska ramverk. En kvalitativ forskningsansats ligger till grund för resultatet som består av intervjuer med sju stycken pedagoger. Studien ger en översikt av tidigare forskning som visar på musikens positiva verkan på eleverna där bl.a. Jederlund (2011) menar att när skolan tar vara på musiken som språk, känsla, personligt uttryck, röst-ljud-rörelse och social gemenskap så bidrar den med rika möjligheter till personligt och socialt lärande samt utveckling i en lustfylld form. Tidigare forskning visar även på svårigheter där musiklärarna har otillräcklig kunskap för att lära ut till elever med specialbehov i deras klassrum (Altun & Eyüpoğlu, 2018).

Resultatet visar på att anpassningar av kommunikationen samt tydliga sammanhang är viktiga för att inkludera samtliga elever och göra dem delaktiga. Att inkludera alla elever i låtskrivandet sågs inte som en svårighet i sig, däremot framhölls att dagsformen hos eleven, ljudkänslighet eller formen på undervisningen kunde försvåra för eleverna. Musiken påverkar eleverna olika; vissa elever rycks med i musiken medan andra kan tycka det är jobbigt på grund av exempelvis höga ljud.

Överlag sågs musikens och låtskrivandets påverkan som något positivt där den bidrog till att öka elevernas självkänsla, kommunikation och glädje. Låtskrivandet sågs som meningsfullt och motiverande då låtar hade skrivits utifrån elevernas intressen. Specialpedagogiska implikationer som denna studie har bidragit med är att visa på att alla elever kan inkluderas och göras delaktiga i musik och låtskrivande när rätt kommunikation och anpassningar möter eleverna och deras intressen.

Nyckelord: Delaktighet, inkludering, KASAM, kognitiv funktionsnedsättning, meningsfullhet, musikens betydelse, Sociokulturella teorin

Abstract

The aim of this study is, from the view of the pedagogues, to investigate and elucidate the function and role of songwriting for students with intellectual disability in compulsory school and upper secondary school in four schools in Sweden. The study is focusing on how pedagogues can make all the students a part of songwriting and what music and songwriting can contribute with for the students. It also looks on the difficulties that we can face when including all the students in songwriting. The socio cultural theory and the cognitive theory KASAM form the theoretical base for this study. Furthermore this study has a qualitative research approach where seven pedagogues have been interviewed. Previous research shows the positive impact of music; Jederlund (2015) among other researchers, implies that when the school makes good use of music as a language, feeling, personal expression, voice-sound-movement and social community it contributes with rich possibilities to personal and social development in a pleasurable form. Previous research also show that music teachers are lacking in knowledge on how to teach students in their classroom with special needs (Altun & Eyüpoğlu, 2018).

The result shows that adjustments in communication and being distinct in contexts are important in order to include all students and make them involved. To include students in songwriting is not a difficulty in itself, however the current state of the students, hyperacusis or the context of the tuition could complicate the situation for them. Music can affect students in different ways, some of them get carried away while others find it disturbing because of, for example, loud sounds. Overall, the effect of music and songwriting, is seen as something positive because it contributes with higher

self esteem, improved communication and joy. Songwriting is meaningful and motivating when songs are written according to the interests of the students. The contribution for special needs education in this study is the knowledge that all students can be included in music and songwriting when communication and adjustments are customised to the needs of the students and their interests. The result can also be generalised to other subjects.

Keywords: Inclusion, intellectual disability, KASAM, meaningfulness, the effect of music, the participation, the socio cultural theory

Förord

Detta självständiga arbete är inte enbart resultatet av höstterminens skrivande, utan även av två år med projektet Låt med mig; ett projekt där elever med kognitiva funktionsvariationer har fått skriva egna låtar, utifrån sina gena förutsättningar. Som studerande till speciallärare på Högskolan Kristianstad och som projektledare för det treåriga projektet Låt med mig valde jag att skriva en uppsats som innehåller intervjuer med lärare och personal involverade i projektet. Fokus har lagts på deras upplevelser av vad de anser att musik och musikskapandet kan bidra med för eleverna samt vilka möjligheter och svårigheter som finns med att inkludera alla.

Stort tack till alla elever och personal som gjort projektet och denna uppsats möjlig. Tack till min handledare Ann-Elise Persson som med stort engagemang varit med mig under hela arbetets gång. Ett stort tack till alla!

5 december - 2019

Sonja Skibdahl

Innehållsförteckning

1. Inledning	s. 1
1.1 Bakgrund	
1.2 Syfte	s. 2
1.3 Frågeställningar	s. 2
1.4 Begrepp	s. 3
1.4.1 Delaktighet	s. 3
1.4.2 Musikens betydelse	s. 3
1.4.3 Inkludering	s. 3
1.4.4 Skolform - Grund- och gymnasiesärskola	s. 4
1.4.5 Funktionsvariationer	s. 4
1.5 Avgränsningar i studien	s. 5
2. Litteraturgenomgång	s. 6
2.1 Delaktighet	s. 6
2.2 Musikens betydelse	s. 9
2.3 Inkludering	s. 10
3. Teoretiska utgångspunkter	s. 13
3.1 Det sociokulturella perspektivet	s. 13
3.2 KASAM	s. 14
3.2.1 Begriplighet (Jag vet)	s. 14
3.2.2 Hanterbarhet (Jag kan)	s. 14
3.2.3 Meningsfullhet (Jag vill)	s. 15
4. Metodbeskrivning	s. 16
4.1 Val av metod	s. 16
4.2 Forskarens roll	s. 17
4.3 Urval	s. 17
4.3 Pilotstudie	s. 17
4.4 Genomförande	s. 17
4.5 Bearbetning	s. 18
4.6 Etik	s. 19
4.7 Studiens tillförlitlighet	s. 19
5. Resultatbeskrivning	s. 21
5.1 Yrkesroll	s. 21
5.2 Definition av delaktighet	s. 21
5.3 Så här kan alla eleverna göras delaktiga i musiken/låtskrivandet	s. 22

5.4 Det viktigaste syftet med undervisningen och musikundervisningen?	s. 23
5.5 Så här påverkar låtskrivande och musiken eleverna. Förmågor som har utvecklats genom låtskrivandet.	s. 24
5.6 Så här kommer musiken in i undervisningen. I dessa sammanhang finns det musik.	s. 26
5.7 Svårigheter med att inkludera alla eleverna i låtskrivandet	s. 27
5.8 För och nackdelar ser du med att skriva låtar enskilt eller i grupp	s. 28
5.9 Sammanfattning av resultat	s. 29
6. Analys och teoretisk tolkning	s. 31
6.1 Delaktighet	s. 31
6.2 Musikens betydelse	s. 32
6.3 Inkludering	s. 32
7. Diskussion	s. 35
7.1 Delaktighet	s. 35
7.2 Musikens betydelse	s. 36
7.3 Inkludering	s. 38
7.4 Metoddiskussion	s. 40
7.5 Specialpedagogiska implikationer	s. 41
7.6 Förslag på fortsatt forskning	s. 41
8. Slutsats	s. 43

1. Inledning

“Musiken äger makt att påverka våra sinnen och ge vårt inre en yttre klang” (Jederlund, 2011, s.11).

Med ett bagage som innehåller flera år av arbete tillsammans med elever med olika kognitiva funktionsvariationer och som snart färdig speciallärare och musiker valde jag att skriva om något som jag brinner starkt för; musik och musikskapande tillsammans med denna målgrupp. Min inriktning som speciallärare är utvecklingsstörning och mitt jobb sedan två år tillbaka är projektledare för ”Låt med mig” (2019), ett projekt som riktar sig till denna målgrupp, där låtar skrivits tillsammans med eleverna. Innan dess har jag jobbat som elevassistent och sedan som lärare och mentor på en grundsärskola. Jag förstår risken med att min positiva syn på musikens verkan kommer att färga av sig på detta arbete, men jag kommer även att lyfta svårigheter som kan komma i arbetet med att inkludera alla i musikskapandet. Dock vill jag studera om det går att inkludera alla när anpassningarna möter eleverna och deras intressen. Jag vill även undersöka betydelsen av att låta eleverna skapa genom sina förutsättningar och önskemål. Målsättningen i projektet Låt med mig har varit att inkludera samtliga elever samt att göra dem delaktiga utifrån sina intressen och förmågor.

Projektet Låt med mig har jobbat med låtskriveri tillsammans med elever på fyra olika särskolor i Sverige; tre gymnasiesärskolor och en grundsärskola. Sammanlagt sextio elever inom olika kognitiva utvecklingsnivåer har medverkat och varit delaktiga utifrån sina förutsättningar och önskemål. Låtar har skrivits och spelats in, för att sedan publiceras på bl.a Spotify och Youtube. Eleverna har uppträtt med sina låtar och musikvideor har spelats in med utgångspunkt från storyboards som eleverna tagit fram tillsammans med personal. Det har i första hand handlat om att inkludera alla, om att lära känna eleverna och utgå från deras intressen och om att alla kan göra val, om möjligheterna till det ges (Låt med mig, 2019).

Enligt Skolverket (2011) ska undervisningen vara saklig och allsidig och undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Undervisningen ska främja elevers fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och det finns olika vägar att nå målen. Undervisningen kan aldrig utformas lika för alla. Alexandersson (2009) skriver att Vygotskij betonade lärarens betydelse i lärandeprocessen och att lärandet bygger på en interaktion mellan människor, att endast genom interaktion kan människa utvecklas. Det är alltså den sociala miljön som bidrar till att utveckla eleven och samspelemöjligheterna som erbjuds är av stor betydelse. Skolverket (2012) anser att en likvärdig utbildning inte är den samma som lika utbildning, utan att variation och mångfald ryms med i begreppet. Vad som är grundläggande för en likvärdig utbildning är att alla ges samma förutsättningar och möjligheter att nå målen.

Bell (2008), skriver i sin kvalitativa studie om en 17 årig manlig student med Down syndrom som han jobbade tillsammans med och beskriver varför eleven såg sig som en artist. Det var för att forskaren såg honom som en artist då han såg och behandlade honom som en musiker. Då studenten

spelade så var det på hans villkor, han spelade vad han ville och så länge som han ville. Utmaningen ligger enligt Bell (2008) i att hitta en väg som effektivt stöttar den musikaliska utvecklingen för ungdomar i behov av särskilt stöd. Att vara lyhörd för behoven är av största vikt och därmed måste vi ta oss tid att lära känna eleverna. Jederlund (2011) menar att när skolan tar vara på musiken som språk, känsla, personligt uttryck, röst-ljud-rörelse och social gemenskap så bidrar den med rika möjligheter till personligt och socialt lärande samt utveckling i en lustfylld form. Detta gäller enligt honom i lika hög grad vuxna som barn. Jederlund (2011) beskriver också hur musik har en stark vitaliserande effekt genom att den väcker känslor, tankar, bilder och minnen i oss till liv. Han lyfter även att de viktigaste aspekterna av musik är barnens lust för musiken och musikens kraft att beröra dem djupt. Barn och vuxna kan i musiken vara delaktiga i ett gemensamt, kreativt och emotionellt flöde där de bl.a kan skratta och ha roligt tillsammans och föra engagerade samtal.

1.1 Bakgrund

“Låt med mig” är ett treårigt Arvsfondsprojekt där studieförbundet Kulturens är projektägare. Projektets syfte är att ge ungdomar med kognitiva funktionskillnader tillfälle att uttrycka sig och utvecklas genom musikskapande. Tanken är att projektet ska göra målgruppen mer synlig för en bred allmänhet samtidigt som det ska bidra till att stärka deltagarnas kontakt med varandra och det omkringliggande samhället (Låt med mig, 2019). Min roll som projektledare har bl.a. varit att hålla i låtskrivarverkstäder i samarbete med personal för elever på fyra skolor. Jag som projektledare har ansvarat för utformningen av låtskrivarverkstäderna och i samarbete med personalen har lämpliga grupper och miljöer för låtskrivandet skapats.

1.2 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att, ur pedagogernas upplevelser, undersöka och beskriva låtskrivandets och musikens betydelse för elever inom grundsärskolan och gymnasiesärskolan med inriktning ämnesområden, individuellt eller nationellt program, på sammanlagt fyra skolor i Sverige. Särskild fokus ligger på hur de kan inkludera och göra samtliga elever delaktiga i musiken och låtskrivandet.

1.3 Frågeställningar

- Hur kan alla elever göras delaktiga i musiken/låtskrivandet?
- Vad är det viktigaste syftet med undervisningen/musikundervisningen?
- Vilka förmågor kan utvecklas genom låtskrivandet?
- Vilka svårigheter kan pedagoger stöta på när de jobbar med att inkludera samtliga elever i låtskrivandet?

1.4 Begrepp

Här kommer jag att redovisa huvudbegreppen i min studie.

1.4.1 Delaktighet

Begreppet delaktighet i denna studie handlar om hur elever kan delta i musiken och låtskrivandet på olika sätt. Delaktighet är ett brett begrepp och innebär att delaktigheten för eleverna utgår bland annat från deras förmågor och från anpassningar som möter eleverna. Studien ser alltså på vad delaktighet är och på hur alla elever kan göras delaktiga i att skriva låtar. Enligt Janson (2005) sker delaktighet tillsammans med andra i ett sammanhang och består av sex olika delaktighetsaspekter; tillhörighet, tillgänglighet, samhandling, erkännande, engagemang och autonomi samt tre olika kulturer; undervisningskultur, kamratkultur och omsorgskultur. Dessa aspekter hör ihop och påverkas av varandra vad gäller elevernas möjlighet till delaktighet i undervisningen.

1.4.2 Musikens betydelse

Musikens betydelse avser i denna studie vikten av att se eleverna; deras intressen och förmågor för att göra musiken betydelsefull för eleverna. Studien ser även på potentiell utveckling hos eleverna inom andra områden som musikskapandet kan tänkas att bidra med. Fokus ligger på musikundervisningens syfte, vad låtskrivari kan bidra med för eleverna samt vilka förmågor som kan utvecklas genom låtskrivandet. Som tidigare nämt bidrar musiken, när den tas tillvara som som språk, känsla, personligt uttryck, röst-ljud-rörelse och social gemenskap med rika möjligheter till personligt och socialt lärande samt utveckling i en lustfylld form (Jederlund, 2011).

1.4.3 Inkludering

Begreppet inkludering i denna studie avser hur alla elever kan vara med i att skapa låtar när anpassningarna och förtydligad kommunikation möter eleven. Inga elever lämnas utanför, utan personal möter elevernas intressen och behov. Elevernas olikheter ses inte som ett hinder, utan dessa bemöts med anpassningar. Studien ser även på vilka svårigheter som kan komma emot i arbetet med att inkludera samtliga elever i låtskrivandet. Asp-Onsjös forskning (2011) synliggör vikten av att utgå från personens individuella profil när det gäller förmågor, begåvning, inlärningsstil och intressen då planen med mål och undervisningsstrategier utformas. Denna plan bör även innehålla mål för hur omgivningen kan medverka till utveckling och välbefinnande.

1.4.4 Skolform - Grundskolan och gymnasiesärskola

Enligt Skollagen (SFS 2010:800) ska utbildningen utformas så att den bidrar till personlig utveckling, förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska även främja allsidiga kontakter och social gemenskap samt ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Grundsärskolan och gymnasiesärskolan är skolformer som anpassats för de elever som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans, respektive gymnasieskolans, kunskapskrav på grund av att de har en utvecklingsstörning (Skolverket, 2018). Beslutet att en elev börjar på grundsärskolan respektive gymnasiesärskolan föregås av en utredning som innefattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Elevens vårdnadshavare måste alltid ge sitt samtycke när det handlar om att göra en psykologisk eller medicinsk bedömning (Skolverket, 2018).

Huvudmannen för utbildningen beslutar om en elev som tas emot i grundsärskolan huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden. I de nationella programmen ska följande ämnen ingå: svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik, idrott och hälsa, estetisk verksamhet, historia, samhällskunskap, religionskunskap, och naturkunskap. Utbildning på ett individuellt program ska erbjudas elever som inte kan följa undervisningen på ett nationellt program (SFS 2010:800) Rektorn får besluta att en elev läser en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner, om eleven har förutsättningar för det. Även här ska samråd med elevens vårdnadshavare ske innan beslut fattas. Gymnasiesärskolans nationella program är yrkesutbildningar som bland annat är ämnade att ge en god grund för yrkesverksamhet (Skolverket, 2018).

Elever som ej kan tillgodogöra sig utbildning i ämnen läser ämnesområden och får istället för betyg omdömen; dessa beskriver elevens kunskapsutveckling. I slutet av årskurs 9 och när elever avslutat kurser i gymnasiesärskolan bedöms de även utifrån kursplanernas kunskapskrav. Dessa är indelade i två nivåer: grundläggande och fördjupade kunskaper. På båda nivåerna görs bedömningen med hänsyn till förutsättningarna hos eleverna (SFS 2010:800).

1.4.5 Funktionsvariationer

Jag har valt att använda mig av olika begrepp när det kommer till målgruppen som beskrivs i denna studie. Funktionsvariationer, funktionskillnader och funktionshindrade är några av begreppen ni kommer att läsa. Valet att inte ha samma begrepp överallt är grundat på att jag ville använda mig av begreppen som tidigare forskning använt sig av. Elever med olika funktionsvariationer och med olika grader av funktionsvariationer har medverkat i låtskrivandet som ligger till grund för denna studie. Vikten av stöd, genom exempelvis bildstöd, är något som belyses i denna studie och är något som har varit av stor vikt för att tydliggöra för eleverna, oavsett deras diagnos.

1.5 Avgränsningar i studien

Resultaten i denna studie baseras på intervjuer gjorda med pedagoger som varit delaktiga under projektet. Några av pedagogerna har varit aktiva i själva låtskrivandet med eleverna, medan några har funnits med som aktivt stöd. Rektorn som intervjuades har inte varit med i låtskrivandet eller som aktivt stöd till eleverna, däremot bar hon på en helhetssyn på elevernas förmågor och utveckling vilket bidrog med en helhetssyn på elevernas utveckling. Det är en avgränsning att eleverna själva inte blivit intervjuade, men då studien varit tidsbegränsad så valde jag att hålla mig till enbart intervjuer med pedagogerna som varit med under projektets gång. Metoderna som använts i projektet Låt med mig finns med som bilagor (Bilaga 1-5), dessa kommer jag dock inte att gå in på då de inte är en del av denna studie. Jag valde att ha med dem som bilagor för att läsaren skall få en möjlighet till helhetssyn om hur låtskrivandet har gått tillväga. Min positiva syn på musik och låtskrivande med denna elevgrupp är något som kan, tillsammans med min roll som projektledare, ses som en avgränsning i studien då det finns en risk att min syn kan färga av sig på studien. Därför har jag varit noga med att det inte är mina upplevelser som lyfts i resultatdelen, utan de intervjuades.

2. Litteraturgenomgång

I detta kapitel behandlas delaktighet, musikens betydelse och inkludering.

2.1 Delaktighet

Likabehandling innebär inte att alla barn skall behandlas lika, utan att alla barn ska behandlas utifrån sina förutsättningar. Alla barn har rätten till delaktighet och inflytande genom att få uttrycka sina åsikter och att bli lyssnade på. Rätten till att bli hörd gäller även för barn som har svårt för att framföra sina åsikter, som till exempel barn med funktionsvariationer. Om barnet behöver stöd för att kunna uttrycka sin åsikt så har barnet rätt till det (Swärd & Hugander, 2019). Enligt Barnkonventionen (UNICEF, 2019) har alla barn samma rättigheter och barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället.

Eriksson och Granlund (2004) påpekar att delaktighet handlar om känslan av kontroll och tillhörighet samt förutsättningar i miljön. Delaktighet definierades som en känsla av att passa in och om engagemang. Detta med utgångspunkt från individens upplevelse i relation till att vara aktiv i ett visst sammanhang. Delaktighetsmodellen, som har sin grund i Jansons (2005) teori om sex olika aspekter av delaktighet, visas på bilden nedan. Modellen växte fram genom vetenskapliga studier och har använts som analysverktyg i studier av samspel och delaktighet, huvudsakligen med fokus på barn och elever med funktionsnedsättning, (Szönyi & Söderqvist Dunkers, 2015).

Figur 1: En bild av

Delaktighetsmodellen (Janson, 2005) av Szönyi och Dunkers (2015) s. 19

En individs villkor för delaktighet är kontextuell och delaktighetsbegreppet omfattar följande sex aspekter: tillhörighet, tillgänglighet, samhandling, erkännande, engagemang och autonomi. Aspekterna illustrerar både det som individen själv upplever och det som kan observeras av andra. (Szönyi & Söderqvist Dunkers, 2015). Tillhörighet innebär att eleverna har rätten att gå i skolan och rätten till en klasstillhörighet; rätten att vara en del av ett sammanhang. Tillgänglighet betyder att eleverna erbjuds en tillgänglig miljö för att de skall ha möjligheten att delta i skolans verksamhet. För att eleverna ska nå samhandling är det nödvändigt att de får delta i sammanhang där två eller fler elever möts i samma aktivitet. Det är inte nödvändigt att eleverna gör samma aktivitet men de ska känna en samhörighet med sina vänner och gruppen. Erkännande innebär att då eleverna är delaktiga i en aktivitet så ska de känna sig accepterade och erkända av både lärare och kompisar. Engagemang i Delaktighetsmodellen innebär att engagemang skall vara att eleverna upplever delaktighet och är själva aktörer i en aktivitet. Autonomi handlar om att eleverna skall ges möjlighet till att själva bestämma över sitt handlande och sin livssituation. De skall få ha inflytande över sitt agerande, hur det sker och med vem (Szönyi & Söderqvist Dunkers, 2015).

Olika slags aktiviteter och sammanhang ställer olika krav på individen och på omgivningen. Detta innebär att villkoren för delaktighet skiljer sig mellan olika aktiviteter. Tre olika kulturer illustrerar olika typer av sammanhang: undervisningskultur, kamratkultur och omsorgskultur. De olika kulturerna och delaktighetsaspekterna överlappar, påverkar och samspelar med varandra. En elev som uppfattas som oengagerad av omgivningen i en aktivitet kan befina sig i en miljö som visar sig ha stora brister i tillgänglighet. Det är i själva verket den otillgängliga miljön som leder till elevens låga engagemang, inte ett ointresse för uppgiften (Szönyi & Söderqvist Dunkers, 2015).

Delaktighet sker alltså tillsammans med andra i ett sammanhang och består av sex olika delaktighetsaspekter och tre olika kulturer. Dessa aspekter hör ihop och påverkas av varandra vad gäller elevernas möjlighet till delaktighet i undervisningen. Känslan av delaktighet hör samman med de specifika aktiviteterna som eleverna deltar i och det betyder att elever som i ett sammanhang känner sig delaktiga kanske inte upplever delaktighet i ett annat sammanhang (Janson, 2005).

Szönyi (2005) belyser i sin avhandling att det finns många olika former av delaktighet. Hon menar att elevernas möjlighet till socialt samspel är ett sätt att definiera delaktighet, exempelvis när de får vara tillsammans med sina kompisar och där de tillsammans skapar relationer. Känslan av inflytande hos eleverna i lärsituationer och deras känsla av delaktighet och tillhörighet är också delar som definierar deras delaktighet i olika aktiviteter.

Gustavsson (2004) framhåller att delaktighetsbegreppet alltid innefattar en upplevelsedimension. Hur individen uppfattar delaktighet är beroende av många faktorer, varav rollen i sammanhanget är en. "Upplevelsen av delaktighet kan delas i tre dimensioner 1) att uppleva: Att genom aktivt samspel med omgivningen ha positiva upplevelser, 2) att agera: Att aktivt agera i en livssituation både fysiskt och psykiskt, samt 2) sammanhang: Tillgänglighet till aktiviteter och samspel med miljön" (s. 138). Dessa tre dimensioner samverkar; för att vara delaktiga behövs en upplevelse av

att vara med, att aktivt handla i situationen samt förutsättningarna för delaktighet i det sammanhang som ämnas.

DELAKTIGHET	FAKTORER
Att uppleva	Att genom aktivt samspel med omgivningen ha positiva upplevelser
Att agera	Att aktivt agera i en livssituation både fysiskt och psykiskt
Sammanhang	Tillgänglighet till aktiviteter och samspel med miljön

Figur 2: Upplevelsen av delaktighet (Gustavsson, 2004).

Bell (2008), skriver, som tidigare nämnts, i sin kvalitativa studie där han jobbade med Tim; 17 årig manlig student med Down syndrom, om varför eleven såg sig som en artist. Det var för att forskaren såg honom som en artist. Han såg och behandlade honom som en musiker. Då han spelade så var det på hans villkor, han spelade vad han ville och så länge som han ville. Utmaningen ligger i att finna en väg som effektivt stöttar den musikaliska utvecklingen för ungdomar med specialbehov. Att vara lyhörd för behoven är av största vikt, vi måste ta oss tiden att lära känna dem. Tim kunde utföra allt det han gjorde med musiken för han trodde på sin förmåga, likaså gjorde hans familj och forskaren det. Det pratades aldrig om vad han inte kunde göra. Forskaren utgick hela tiden från elevens intressen och behov och var väldigt lyhörd samtidigt som han trodde på elevens förmåga. Familjen var involverad och forskaren lärde sig så mycket om eleven som han kunde, för att kunna göra det så bra som möjligt för honom. Denna studie av Bell(2008) utgår mycket från eleven och miljön valdes ut på en plats där eleven kände sig trygg.

Liksom Bell (2008), belyser Sthen (2005) i sin studie, hur upplevelsen av delaktighet till stor del avgörs av hur den sociala miljön interagerar med individen. Faktorer som skapar delaktighet är att bli sedd och hörd och få bekräftelse på att man duger. I studien framkom det även att omvärldens kollektivistiska syn på funktionshindrade komplicerar för dem möjligheten att få vara individuell. Uppfattningen av dem hos omvärlden formas av otillräcklig flexibilitet och bemötandet snarare styrs av arbetsmodeller och rutiner än av lyhördhet till att hitta lösningar som tillgodoser individuella behov.

Jakobsson och Nilsson (2011) diskuterar pedagogens förhållningssätt och roll som behöver variera mellan att skapa situationer som stimulerar eleverna till egen aktivitet, utforskande och delaktighet på elevernas egna villkor, samt att pedagogerna bör var mer handledande och aktivt stödjande. Detta är beroende på målen, vill man stötta elevernas initiativ till kommunikation passar ett understödande förhållningssätt förmodligen bäst. Dock kan det vara bättre med en styrande roll,

åtminstone i början, om en färdighet, så som att ta på ytterkläderna, ska läras in. Heljskov (2014) skriver om ämnet självkontroll och menar på att ett vanligt förekommande missförstånd är att man som pedagogisk personal kan ha eller ta kontrollen över brukaren, i detta fall eleven. Ifall man upplever att man förlorat kontrollen över brukaren försöker man ta igen den så fort det går. Risken för att man använder sig av tvång är då stor. Men faktiskt kan ingen ha kontrollen över en annan människa, den andra måste ha full kontroll över sig själv om hon ska kunna överlämna lite till en annan.

2.2 Musikens betydelse

Musikupplevelser kan handla om personlig utveckling i glädje, gemenskap samt positiva möten över klass-, kultur och nationalitetsgränser. Musik betraktas i många sammanhang som en produkt som kan värderas kvalitetsmässigt i "bra" och "dåligt", eller genom påståendet att en sjunger "rent" eller "falskt". Denna syn på musik har präglat det traditionella musiksamhället länge och gör fortfarande så till en viss del. Även på skolor tas ofta mer fasta på musiken som produkt än på dess sociala och personliga aspekter. Därmed missar man mycket av musikens möjligheter och många barn fråntas chansen att använda musiken aktivt i sina liv (Jederlund, 2011).

Portowitz (2007) framhåller i sin studie hur elever kan förbättra sin kognitiva förmåga genom musik. Den visar på positiva band mellan musikundervisning och akademiska och sociala färdigheter. Det finns många förklaringar till detta; musiken är ett alternativt område där eleverna får uppleva att de lyckas, även om deras verbala eller matematiska förmågor är jämfört svaga. Det har även kommit fram att glädjen av musiken kan motivera dessa elever till att delta i musikaliska aktiviteter och då kan deras aktiva deltagande sedan användas till att främja lärande. Mer specifikt har studien av Portowitz (a.a) visat på att elevernas kognitiva förmågor generellt har förbättrats genom musiklektionerna. Deltagarna i studien blev musikälskare; att sjunga, lyssna, trumma och röra sig till musik blev väsentliga delar av deras liv, samtidigt som de utvecklades från tvekande åskådare till aktiva deltagare. Signifikanta processer kunde ses i deras utveckling av de kognitiva förmågor som observerades. Deras associationer ökade då de kopplade mellan exempelvis ljudet av musik till ljudet av djur och natur. De engagerade sig i läsande och att utforma grafiska symboler då de översatte melodisk kontur, artikulation och andra musikaliska element till grafiska symboler.

Även Miller och Marjorie (2017) såg den positiva effekten av musik i sin kvalitativa studie där de undersökte musikterapiens effekt på den uttryckta språkförmågan hos barn inom autism-spektrumet i 3-8 års åldern. De såg även på vilka komponenter i musikterapi som föräldrar och musikterapeuter uttrycker för att göra mest inverkan på utvecklingen av språkförståelsen. Resultaten visade på en förbättring i ordförståelse, framsteg mot målen i särskolan, emotionellt välmående, expressiv kommunikation hemma och i samhället och framsteg i sociala förmågor. Språkliga förmågor hos barnen före och efter musikterapi-sessionerna sträckte sig från ickeverbalt till att sjunga sånger, från

att använda kroppsspråk till att prata tre-fyr-ordsfraser, från att använda språket utan pragmatik till att få vänner och från en-två-ordsfraser till att reglera sina känslor.

Jederlund (2011) menar också på att barn som sjunger har både en rikare vokabulär samt klarar av att formulera längre yttranden än när de talar. I deras sång finns även en djupt existentiell betydelse som skapandet av ett personligt uttryck, vilket är en bro mellan inre och yttre föreställningar. Musiken påverkar och berör oss på sätt som är både likt och olik andra språkformer. Många skulle, enligt Jederlund (2011) säga att musiken i synnerhet är känslornas och de starka upplevelsornas språk.

Mätbara tester som handlar om självkänsla och social förmåga hos elever som fått delta i olika musikprogram har enligt Portowitz, Lichtenstein, Egorova, och Brand (2009) visat, liksom i studierna ovan, på en positiv förändring jämfört med kontrollgrupper. Den positiva verkan av musik på bl.a barns sociala förmågor skriver även Madden, Orenstein, Oulanov, Novitskaya och Bazan (2014) om, men menar på att detta inte är lätt att mäta eller säkerställa, då det finns en risk att flera dimensioner så som helhetsutveckling förbises.

Nilsson (2013) skriver om hur barn och unga med olika slag av funktionsnedsättningar har förutom sin familj ofta många andra vuxna personer omkring sig. Friheten från vuxeninflytandet och kontrollen som ungdomarna kan uppsöka kallar han "tredje miljön" och denna upplevs bara i mindre utsträckning av barn med funktionsnedsättning som kan ha vuxna omkring sig nästan dygnet runt. Media kan där erbjuda en ny möjlighet till frihet där internet kan bli en frizon med musik, film och annan information. De sociala miljöerna, med exempelvis facebook och youtube, blir en "fjärde miljö" som kompenserar för den svaga "tredje miljön". Dessa digitala möjligheter öppnar dörren till exempelvis elevernas egna musikutövande. Musicerande och musikskapande kan enligt Nilsson (2013) vara livsviktigt för många unga med funktionsnedsättning. I musikens värld kan identiteten utvecklas bortom omgivningens ensidiga fokus på funktionsnedsättningar. Här får alla möjlighet till att utöva musik och andra estetiska uttrycksformer som är en del av yttrandefriheten i ett demokratiskt samhälle (a.a).

2.3 Inkludering

Darrow (2017) menar att för att bli fullt inkluderad krävs även att eleverna känner att de har kontroll över sitt musikaliska deltagande och tror på sin möjlighet att kunna skapa musik. Den viktiga inkluderingen kräver meningsfullt samarbete mellan många olika enheter på skolan. Asp-Onsjö (2011) belyser vikten av bl.a visuella hjälpmedel och att undervisningen bör ha som utgångspunkt barnets styrkor och intressen, samt vilka hjälpmedel och anpassningar barnet kan behöva. Hon skriver att de flesta personer med autismspektrumdiagnos har en styrka i att tolka visuell information och att det därmed är en självklarhet att använda visuella strategier och hjälpmedel. Hjälpmedel är något som kan och bör användas för olika syften och mål, och givetvis hela tiden vara personligt utformade.

Hur anpassas och förtydligas kommunikation till eleverna? Tar vi ibland för givet vad vi tror att de skulle välja och gör val åt dem? Som ung och funktionshindrad blir man utsatt för andras synpunkter, reaktioner och åtgärder som påverkar ens personliga sfär. Åtgärderna avser till att förbättra olika förmågor hos individen som tycks vara bristande. Men att ständigt vara föremål för åtgärder skapar en känsla av att inte duga som man är och en ständig kamp för att bli delaktig och inte utskild, (Sthen, 2005).

Asp-Onsjös forskning (2011) poängterar också vikten av att utgå från personens individuella profil när det gäller förmågor, begåvning, inlärningsstil och intressen då mål och undervisningsstrategier utformas. Denna plan bör även innehålla mål för hur omgivningen kan medverka till utveckling och välbefinnande. Asp-Onsjö (2011) skriver att hon hör ofta kollegor säga att alla som arbetar med elever med autism arbetar på ungefär samma sätt, att det går att samla ihop kunskap från olika metoder. Hon ifrågasätter detta och är övertygad om att vi arbetar på olika sätt och detta beroende på vilken syn vi har på barns utveckling och lärande. Det vi gör påverkas av vår teoretiska grundsyn, men hur medvetna är vi om vilken grundsyn vi har.

I studien av Darrow (2017) framgår det att för att kunna samarbeta med andra och att känna sig fullt inkluderad, behöver studenter som är i behov av särskilt stöd få känna att de har kontroll över sitt deltagande i musiken och att de tror på sin förmåga att skapa musik. Den viktiga inkluderingen kräver meningsfullt samarbete mellan många olika enheter på skolan. Darrow (2017) skriver om kolloborativt lärande framför den mer typiska modellen där läraren lär eleven. Lärandet sker då samtidigt när eleverna jobbar tillsammans. Detta sker dock inte enbart genom att sätta elever i en grupp utan det måste vara välplanerat, övervakat och strukturerat och innehålla tydliga mål, meningsfulla aktiviteter som möter samtliga elevers behov. Frelin (2010) skriver att när det finns goda förutsättningar för att etablera lärare- elevrelationer och då dessa är av en god kvalitet, så gynnar detta både elevernas sociala och kunskapsmässiga utveckling.

Att inkludera alla elever i just musiken visar sig även vara svårt. Studien av Altun och Eyüpoğlu (2018) tyder på att musiklärarna har otillräcklig kunskap vad gäller förmågor för att lära ut till elever med specialbehov i deras klassrum. För övrigt visar det sig att musiklärarna inte förberedde individuella läroplaner för dessa eleverna, utan fortsatte med den ordinära läroplanen och att utbildningen om specialbehov inte var tillräcklig för musiklärarna. Inga individer som behöver särskilda anpassningar skall skiljas från samhället, de skall ha samma rättigheter som alla andra (sina klasskamrater) och varje individ bör lära sig att leva i ett samhälle med olika individer och respektera varandras rättigheter. Samtliga lärare ansåg dock att elever med specialbehov inte bör vara med i ett "normalt" klassrum. Varför de flesta musiklärarna inte förberedde för eleverna med specialbehov var för att läroplanen inte stämde överens med dessa eleverna. Klasserna var fulla och tiden som fanns till lektionerna var inte tillräcklig och det fanns en rädsla att försumma de andra eleverna i klassen (Altun & Eyüpoğlu, 2018).

Enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Regeringskansliet, 2008) har personer med funktionsvariationer rätten till utveckling av personlighet, begåvning och kreativitet samt av deras mentala och fysiska färdigheter till deras fulla möjligheter. Duckworth (2016) menar i sin studie vidare att det främsta skälet till att ett alltför stort fokus på talang kan ses som farligt, är när vi enbart riktar ljuset mot talanger, för då riskerar vi att allt annat hamnar i skuggan. Om allt fokus läggs på begåvning så missar vi något som är minst lika viktigt, nämligen ansträngningen. Utan ansträngningen är skickligheten bara det man kunde ha gjort, men som man lät bli. Men genom ansträngningen blir talangen till skicklighet. Kylén (2012) jämför förhållandet mellan en individs behov, vilja och förmåga samt miljöns krav och resurser och ställer frågan om i vilken utsträckning försvårar begåvningshandikapp olika nivåer i detta samspel.

3. Teoretiska utgångspunkter

Jag kommer att utgå från Vygotskys sociokulturella perspektiv (Vygotsky, 1978) och Antonovskys (2005) kognitiva teori som kallas KASAM (känsla av sammanhang) som beskriver hur en person klarar av utmaningar utifrån tre centrala element; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Det sociokulturella perspektivet beskriver bland annat hur vi lär oss i samspel med andra människor och att vi alla har olika proximala utvecklingszoner (Vygotsky, 1978). Dessa teorierna går väl ihop med studiens syfte som ser på låtskrivandets och musikens betydelse hos elever inom grund- och gymnasiesärskolan med fokus på delaktighet och inkludering.

3.1 Det sociokulturella perspektivet

Det sociokulturella perspektivet, som Vygotsky är den främsta grundaren för, innebär bland annat att man lär sig i samspel med andra människor. Teorin innebär att inläringen sker genom interaktion och kommunikation (Vygotsky, 1978). Vi lär oss genom att uppmärksamma, beskriva och agera på det sätt som omgivningen tillåter och uppmuntrar. Det är genom kommunikation som individen blir delaktig i kunskaper och förmågor. Lärandet och utvecklande sker genom deltagande i sociala sammanhang. Samspelet mellan individ och kollektiv är i fokus (Säljö, 2000). Människors kunskaper och tänkande kan förstås eller undersökas genom att språk och handlingar analyseras i relation till de sociala och kulturella resurser som människorna använder (Vygotsky, 1978).

Vygotsky menar, enligt Aspeflo (2007), att barnet, genom undervisning, alltid kan lära sig mer än vad barnet kan lära sig själv. Genom att bygga vidare på det som barnet redan kan och genom att ge uppgifter som är lagom utmanande kan man utveckla barnets lärande. Detta kallas den proximala utvecklingszonen och olika barn har olika proximal zon (Aspeflo, 2007). Enligt Vygotsky (1978) kan denna utvecklingszon definieras som avståndet mellan vad en individ kan åstadkomma ensam, utan stöd, och vad man kan åstadkomma med hjälp av en vuxens ledning eller i samarbete med mer kapabla kamrater (Vygotsky, 1978). Centralt för det sociokulturella perspektivet är att lärandet äger rum i alla sammanhang och situationer som människor är involverade i. Kunskaper förnyas och återskapas jämt genom dessa situationer. Lärandet handlar således om vad individer och kollektiv bär med sig från sociala situationer och använder i framtida situationer (Östlund, 2012).

Säljö (2000) skriver om den, enligt honom, tankeväckande åsikten av Vygotsky att människor ständigt befinner sig under förändring och utveckling där varje situation ger möjligheten att ta över och ta till oss - *appropriera* - kunskap från våra medmänniskor i samspelssituationer. Vi kan på så sätt få förståelse genom att se nya mönster och möjligheter i de intellektuella och praktiska redskap som vi behärskar. Detta innebär att människor inte ses enbart som bärare av ett förråd av kunskaper eller försedda med kognitiva strukturer, snarare ser man dem som konstant på väg mot att appropriera nya former av redskap med stöd av vad de sedan tidigare vet och kan. Nya sociala

praktiker blir bekanta och de lär sig hur de är uppbyggda och använder sina erfarenheter och kunskaper som de lärt sig hittills som resurser för att agera (Säljö, 2000).

3.2 KASAM

Antonovskys (2005) kognitiva teori, som tidigare nämnts, kallas KASAM (känsla av sammanhang) beskriver hur en person klarar av utmaningar utifrån tre centrala element. Dessa är begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Antonovsky skriver om hur människor fortsätter vara friska och utvecklas, oavsett alla yttre påfrestningar som vi exponeras för. Han menar att för att klara av olika stressorer, och motgångar och ändå bibehålla hälsan så måste vi se tillvaron som sammanhängande. Detta är möjligt först när vi ser vår existens som begriplig, hanterbar och meningsfull. Han har som utgångspunkt att världen är full av svårigheter och påfrestningar som vi människor måste lära oss att handskas med. Förmågan kallas även för copingförmågan efter det engelska ordet coping (hantera). Förmågan att kunna hantera är beroende av om människan är kapabel till att skapa en känsla av sammanhang i sin tillvaro. Enligt Antonovsky (2005) är det känslan hos individen av sammanhang som avgör vilka följder olika händelser ger för hen och att vår motståndskraft beror på hur vår tillvaro upplevs av oss; upplever vi den som begriplig, hanterbar och meningsfull? Han menar dock på att all stressorer inte behöver vara negativa utan att de kan hjälpa oss att nå ny kunskap och därmed öka vår möjlighet till att hantera andra stressorer (a.a).

3.2.1 Begriplighet (Jag vet)

Det man upplever är begripligt. Man ser informationen till uppgiften som fattbar. Ser man information som rörig, slumpmässig eller oväntad kan detta vara ett tecken på att man har ett lågt värde av begriplighet. Ser man istället information som tydlig, strukturerad, sammanhängande så kan man se detta som ett tecken på högt värde av begriplighet (Antonovsky, 2005).

3.2.2 Hanterbarhet (Jag kan)

Hur man upplever att tillgångarna till ens resurser när något händer. Resurserna, förutom ens egna, kan också vara exempelvis någon som står en nära eller en kollega. Det är viktigt att veta att dessa kan gå att lita på att de finns där när det behövs. Hanterbarheten ser alltså på hur personen upplever att resurser står till ens förfogande. Har personen ett högt värde av hanterbarhet så känner den sig inte som ett offer eller att livet är orättvist (Antonovsky, 2005).

3.2.3 Meningsfullhet (Jag vill)

Det tredje och sista elementet är meningsfullhet och denna kallar Antonovsky för motivationskomponenten. Meningsfullhet handlar om hur mycket personen tycker att det är värt att engagera sig och satsa på en utmaning. Med en hög grad av meningsfullhet konfronterar man hellre ett problem än att man går ifrån det. Problemet ses som en utmaning istället för ett problem. Man är motiverad till att söka en mening och lära sig av det som sker (Antonovsky, 2005).

4. Metodbeskrivning

Följande kapitel beskriver metoden som använts i denna studie. Detta är en kvalitativ studie där sex pedagoger och en rektor, som varit involverade i projektet Låt med mig, har intervjuats.

4.1 Val av metod

Jag har valt att göra en kvalitativ studie som enligt Bryman (2011) är induktiv, tolkande och konstruktionistisk (verkligheten är socialt konstruerad). Det kvalitativa arbetssättet brukar vara mer inriktat på ord än på siffror och den kunskapsteoretiska ståndpunkten brukar beskrivas som tolknings-inriktad vilket betyder att tyngden ligger på förståelse av den sociala verkligheten med underlag av hur deltagarna i en viss miljö tolkar denna verklighet (Bryman, 2011). Kvale och Brinkmann (2014) menar på att samtal är en grundläggande form av mänsklig interaktion där vi lär känna andra människor, får kunskap om deras erfarenheter, attityder, känslor och världen den lever i.

Metoden i studien är inspirerad av en fenomenologisk ansats (Kvale & Brinkmann, 2014) som ser på upplevelsen hos de intervjuade av musikens och låtskrivandets påverkan hos de deltagande eleverna. Kvale och Brinkmann (2014) skriver att fenomenologin innebär fokusering på medvetandet och livsvärderingar, en öppenhet för de intervjuades erfarenheter, prioritering av exakta beskrivningar, en strävan att sätta förkunskapen inom parentes och sökandet efter bestående väsentliga innebörder i beskrivningen och detta är något som jag jobbat utifrån

Jag har även valt en explorativ ansats till denna studie, vilket enligt Kvale och Brinkmann (2014) innebär att intervjuerna är "öppna och föga strukturerade" (Kvale & Brinkmann 2014, s. 148). Ifall intervjuerna hade innehållit frågor som varit stängda, för att testa forskarens tidigare fastställda hypotes, så skulle det vara en hypotesprövande intervju. I och med att det är de intervjuades egna upplevelser som jag valde att utforska så har jag valt att inte ha med en hypotes utan gick efter den explorativa linjen (a.a).

En av fördelarna i en kvalitativ studie enligt Bryman (2011) är att intervjuer är flexibla och möjliggör utrymme för följdfrågor. Nackdelarna med en intervju enligt Bell (2005) är att de är tidskrävande. Författarna (Bryman, 2011 & Bell, 2005) lyfter även relationen mellan den intervjuade och forskaren; där de som inte känner tillräckligt med tillit för forskaren kanske inte öppnar sig så mycket. Och de som öppnar sig mycket kanske ändrar sig när de fått läsa slutresultatet och vill ta tillbaka eller revidera det som de sagt.

4.2 Forskarens roll

Min roll som forskare har varit att se på musikens och låtskrivandets påverkan på elever på grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Rollen som projektledare, i det tidigare beskrivna projektet "Låt med mig", har varit att skriva låtar tillsammans med eleverna, i samarbete med personal på de olika skolorna. Det har varit viktigt i denna studie att min roll som projektledare separeras från rollen som forskare. Det har även varit viktigt att hitta studier som stödjer musikens och låtskrivandets positiva verkan och vikten av inkludering, men även studier som belyser svårigheterna med att inkludera samtliga elever i musiken. De intervjuades upplevelser är de som utgör studiens resultat och inte mina egna upplevelser.

4.2 Urval

Sju stycken personer som varit en del av låtskrivandet tillsammans med eleverna har intervjuats, varav fyra män och tre kvinnor som jobbar på grund- eller gymnasiesärskolor där projektet ägt rum. Av dessa sju har rektorn på en av skolorna intervjuats; hon var inte delaktig vid skapandeprocessen, däremot fanns hon närvarande vid uppträdanden och vid diskussioner om elevers mål inom olika ämnesområden. Hon satt med en helhetssyn som jag fann intressant att få med i denna studie. De intervjuade, som är från fyra olika skolor, hade alla lång erfarenhet med att jobba med denna elevgrupp och bar på olika yrkesroller och erfarenheter.

4.3 Pilotstudie

Pilottest på frågorna gjordes med två vänner som följt projektets utveckling. Syftet var att se om frågorna var tydliga och tillräckligt öppna för att få svar som ej kändes styrda av mig. Jag valde sedan att intervjua personal som varit delaktiga i projektet och som kände eleverna väl. Därmed fanns det en möjlighet till att få en bild av deras upplevelser om hur låtskrivandet har påverkat eleverna de jobbar tillsammans med.

4.4 Genomförande

Personerna som intervjuades fick innan intervjun började läsa igenom Missivbrevet (Bilaga 6) samt skriva under samtyckes-blanketten (Bilaga 6) till att medverka i intervjun. Frågorna hade de inte läst innan, men jag beskrev för dem kort vad intervjun skulle handla om. Detta gjorde jag antingen via mail eller på telefon. Ingen av de intervjuade önskade att få frågorna skickade till sig innan. Samtliga tackade direkt ja till att medverka till intervjun.

Tre av intervjuerna gjordes på café där vi hittade en lugnare hörna med mindre ljud. En av intervjuerna gjordes via telefon, då avståndet mellan oss var väldigt långt. Tre av intervjuerna gjordes på skolorna där de intervjuade jobbade, i rum som var enskilda och ostörda från ljud. Intervjuerna spelades in och transskriberades. Intervjuerna tog 30-40 minuter var. Jag valde att spela in intervjuerna istället för skriva ner svaren eftersom det hjälpte mig att vara med i samtalet och lägga fokus på informanterna samt att minimera risken att glömma bort viktig information som framkom (Bryman, 2011).

4.5 Bearbetning

Svaren som transskriberats läste jag igenom ett flertal gånger för att hitta möjliga mönster eller olikheter i svaren som jag fått. Transkriberingen minskar risken för felciteringar. Jag lade fokus på de fyra frågeställningarna som denna studie handlar om. Resultatdelen presenteras med följande rubriker:

- Definition av delaktighet
- Så här kan alla elever göras delaktiga i musiken/låtskrivandet
- Det viktigaste syftet med undervisningen och musikundervisningen
- Så här påverkar låtskrivande och musiken eleverna. Förmågor som har utvecklats genom låtskrivandet.
- Så här kommer musiken in i undervisningen. I dessa sammanhang finns det musik
- Svårigheter med att inkludera alla eleverna i låtskrivandet
- För och nackdelar med att skriva låtar enskilt eller i grupp

En del av resultatet är skrivet som citat och en del i flytande text. Jag valde att ha med båda formerna, dels för att få texten mer personlig och levande och dels för att jag ville vara så nära ursprungskällans svar som möjligt utan att formulera om det som hade sagts. Namnen på de intervjuade har ändrats för att säkra anonymitet hos dem. I min frågeställning valde jag att ha med frågan Vad är det viktigaste syftet med undervisningen och med musikundervisningen? Detta för att jag först skulle få en helhetssyn på undervisningens syfte överlag för att sedan fokusera på själva musikundervisningen. Jag valde även att först inleda med frågan Vad är delaktighet för att sedan ställa följdfrågan Hur kan vi göra alla elever delaktiga i musiken/låtskrivandet?

När jag analyserade intervjuerna så utgick jag från modellen som kallas meningskoncentrering av Kvale och Brinkmann (2014). Meningskoncentrering är ett sätt att kategorisera intervjuerna och detta sker i tre steg och i tre olika nivåer. Efter att jag läst igenom intervjuerna i sin helhet så valde jag ut längre sammanhängande citat ur intervjutexterna, så kallade meningsenheter. Dessa sammanfattade jag sedan i kortare formuleringar; nyckelord. Ytterligare en kategorisering gjordes av detta som ledde till olika teman. På detta sätt fördes olika meningsenheter från de olika intervjuerna samman i nya utsagor. Meningskoncentrering ger möjligheten att undersöka om

utsagor är typiska för alla de intervjuade eller om de bara är en personlig uppfattning hos en enskild individ (Kvale & Brinkmann 2014, s. 245 - 246)

4.6 Etik

Vetenskapsrådet (2002) skriver att man inför varje vetenskaplig undersökning skall göra en vägning av värdet av det förväntade kunskapstillskottet mot möjliga riskfaktorer i form av negativa konsekvenser för deltagarna i forskningen. Både kortsiktiga och långsiktiga följder skall därvid beaktas. Forskaren skall informera deltagarna i studien om den aktuella forskningsuppdragets syfte. Deltagare i undersökningen har rätt att själva bestämma över sin medverkan. Uppgifter om alla i en undersökning skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Uppgifter insamlade om enskilda personer får bara användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet, 2002). Vetenskapsrådets forskningsetiska principer har följts, vilket innebär att deltagande är frivilligt och att deltagaren har rätt att när som helst avbryta intervjun och / eller sitt deltagande. Allting kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer att användas endast för studiens syfte. All data kommer att raderas när arbetet är klart för publicering (Vetenskapsrådet, 2002).

4.7 Studiens tillförlitlighet

Bladini och Naeser, (2012) skriver om risken med att ens egna föreställningar i intervjun blir en form av lotsning där frågor ställs för att styra deltagarna mot sitt svar. Kvale och Brinkmann (2014) skriver att de intervjuade kan ge olika svar till olika intervjuare. Dessa två aspekterna är något jag var införstådd med. Jag upplevde dock att de intervjuade kände sig tillräckligt bekväma med att ge mig uppriktiga svar, mycket då frågorna inte berörde något som hade att göra med deras arbete som individer, utan fokus var på eleverna och på deras lärande. Projektet ansvarade för själva utformandet av låtskrivarverkstäderna, därmed låg inte ansvaret för metoderna heller på pedagogerna och de kunde svara fritt med fokus på elevernas lärande.

Enligt Kvale och Brinkmann (2014) har reliabiliteten i en studie sitt fokus på forskningsresultatets trovärdighet. Reliabiliteten är att resultatet kan återskapas av andra forskare och vid andra tillfällen (Kvale & Brinkmann, 2014). Det kan vara svårt att återskapa exakt samma svar hos de intervjuade då frågorna är öppna och besvarade utifrån deras upplevelser. Ifall frågorna hade ställts exempelvis om ett år, när projektet inte längre är så färskt i minnet, kanske svaren hade kunnat skilja sig från svaren de gav nu. Ifall personen som är intervjuad känner sig stressad, kan detta färga av sig på svaren med. Ett annat musikprojekt kanske kommer på skolan och kan färga av sig på svaren som gäller detta projekt. Det är rimligt att anta att reliabiliteten hade varit hög ifall någon annan hade ställt samma frågor vid samma tidpunkt som jag. Fördelen med att jag ställde frågorna var att jag

direkt kunde förtydliga någon fråga ifall den var lite oklar. Frågorna var öppna och då fanns det även utrymme för tolkning.

Studiens validitet innebär att studiens giltighet ligger i fokus. “Giltiga argument är hållbara, välgrundade, försvarbart, vägande och övertygande” (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 295-296). För att säkerställa hög validitet i studien så valde jag öppna frågor till intervjuguiden och hade även i åtanke att både frågorna och bearbetningen av dem inte skulle färga av sig av mina tankar. Jag gick in med utgångspunkten att vara neutral och nyfiken på alla svar jag kunde tänkas få. Så kallat “negativa” svar hade gett mig möjligheten att förbättra låtskrivare-processen till framtida tillfällen. Jag upplevde heller inte att jag lotsade dem mot något svar, utan satt tyst och lyssnade till de hade svarat klart.

Med viss försiktighet så är denna studies resultat giltiga endast för de intervjuade personerna. Ifall frågorna hade ställts till någon som inte varit med under projektets gång så hade det kanske varit svårt för dem att se hur låtskrivandet har påverkat eleverna. Samtidigt vill jag belysa att personer som inte varit involverade i projektet, men som känner eleverna väl och som har fått se resultaten av färdigskrivna låtar av dem, har kunnat bekräfta förmågor som utvecklats hos eleverna.

5. Resultatbeskrivning

Här kommer jag att redovisa för intervjuerna som gjorts till denna studie. Rubriker med frågeställningarna kommer att inleda svaren. Namnen på de intervjuade har ändrats för att säkra anonymiteten hos de intervjuade. Resultatet utgår från forskningsfrågorna i denna studie.

5.1 Yrkesroll

Sammanlagt har sju intervjuer genomförts med personal involverade i projektet Låt med mig. Deltagarna var Petter - musiklektör och mentor på en gymnasiesärskola, Daniel - mentor på en grundskola, Linda - mentor och studerande till grundlärares inom fritidshem, Sven - speciallärare på en gymnasiesärskola, Kerstin - elevassistent på en grundskola Anders - musiklektör, speciallärare och förstelärare på en gymnasiesärskola och Matilda - rektor på en grundskola.

5.2 Definition av delaktighet

Linda definierar delaktighet genom att en elev är med och bestämmer och väljer. Att det ska finnas ett bestämmande i deras vardag och att eleverna känner att det är de som gör det och det är de som väljer; att ingen annan bestämmer över dem. Sven lyfter vikten av att utgå från elevernas förmågor och Kerstin tar upp individ-anpassning. Sven menar att skiljelinjen för delaktighet kan dras vid elevernas förmåga; det är förmågorna som styr delaktigheten. Anders ser på delaktighet som ett stort begrepp och pratar om skillnaden mellan att vara delaktig och att delta.

Det är ett begrepp vi talar mycket om och att utgå från individen. Det beror på vilka förmågor man har, hur delaktig man kan vara, och det handlar om oss som jobbar i verksamheten att ställa rätt krav. Vissa elever är kanske delaktiga genom att vara med i rummet och lyssna (Sven).

Delaktighet sker när vi individ-anpassar kommunikationen till eleverna (Kerstin).

Anders ser delaktighet som ett bredare begrepp som kan landa i en enkel form av delaktighet; att man finns på plats och hör, känner eller ser det som sker. Att delta är enligt honom mer aktivt, då observerar man inte enbart utan är ”delaktig i delaktigheten”. Matilda definierar delaktigheten med att man inte bara passivt deltar och sitter med och hur delaktigheten kan finnas i olika steg.

Delaktighet definierar jag att man inte bara passivt deltar och sitter med, utan att man kanske är med och nynnlar, med sitt kroppsspråk visar att man är delaktig. Men det finns olika grader av det. Det kan vara från att nynna och sitta med och man ser det på kroppsspråket till att man börjar säga saker och sjunga med. Det finns olika steg (Matilda).

5.3 Så här kan alla eleverna göras delaktiga i musiken/låtskrivandet

Petter säger att det är viktigt att vara öppen och fånga upp saker och att målet är att alla känner att dom varit med. Han menar på att eleverna kan förmedla hur en låt skall vara; ledsen eller glad, snabb eller långsam. Elever som använder sig av TAKK (Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation) kan vara med och teckna till låten. Daniel berättar hur han visk-sjög en låt med en elev som inte gillade högre ljud. Detta ledde till att eleven sjög sakta med i låten. Elever hade då varit mer delaktig än någonsin innan i musiksammanhang. Han säger även att eleverna kan vara delaktiga på alla plan; från att sitta med till att producera.

Jaa, är det bara om någon säger ett ord? Det gäller att var öppen och fånga upp saker, även småsaker. Att hjälpa mycket på traven ibland. Att vi ställer frågor och sedan skriver ner svaren som kan bli till en text. Målet är att alla känner att dom varit med (Petter).

Musik är unik på så vis att det fyller upp ett helt rum. Det är inte bara vid bordet där man sitter, utan även på distans, om man tycker det är svårt var nära och i grupp. Musik har den egenskapen att erbjuda ett väldigt brett sätt att delta. Man kan sitta och lyssna och små-digga litegrann och njuta på det sättet, man kan trumma på sina knän, man kan sjunga med, man kan dansa. Det finns ett väldigt brett spektrum av delaktighet (Anders).

Sven säger att en elev som är begränsad i sin kropp och i sig själv kan ha svårt i att vara delaktig i att forma en melodi eller en text. Det kan vara svårt att göra eleverna delaktiga i att styra, men att de kan vara delaktiga i processen. Delaktighet för dem kan vara att njuta av en fin sång och att lyssna på processen. Deltagandet ser olika ut för olika elever och det är något man enligt Sven får ha med sig. Alla deltar på olika sätt och det finns enligt honom inga rätt eller fel. Sven säger vidare att elever som har förmågan att till exempel välja bilder och påverka sången, då är dom delaktiga genom att göra det, men om dom inte gör det så är dom inte delaktiga. För då är dom någon annanstans, får då deltar dom inte. Kerstin lyfter vikten av att hitta rätt kommunikationssätt för att göra alla delaktiga och menar på att det blir svårare om man inte har det. Anders berättar om ett låtskrivarprojekt som han höll med elever som saknade ett talat språk, tecken och fysiska möjligheter till att teckna själva eller att uppfatta bildstöd.

Alla kan vara delaktiga, om man bara hittar rätt kommunikationsätt, det är viktigt att individ-anpassa. Just den här eleven gillar bilder, tecken, skrift eller ritprat så blir dom ju delaktiga. Även om dom kanske inte har verbal förmåga. Kan väl vara svårare, en utmaning, om man inte tar till sig bilder eller tecken. Det blir en större utmaning i hur man ska få fram låtskrivandet där. Det gäller ju att ha kommunikationen (Kerstin).

Jag gjorde ett text och låtskrivar-projekt där jag hade elever som inte har ett talat språk, inte tecken, inte fysiska möjligheter att teckna själva eller att uppfatta bildstöd. Vi utgick från föremål på ett bord som man fick välja. Endel valde något de var intresserade av, endel mer slumpmässigt vad det fick i handen och så utgick vi från det. Vi skrev en sommarsång och hade saker som berörde sommar på bordet; strandsaker, badgrejor, solsaker, kläder. Sen var det väldigt olika hur medveten processen var för olika inblandade. Men det är ju svårt ju mindre medvetenhet man har om hur och vad man kan påverka och att veta vad som förväntas av en. Det blir svårt att göra medvetna val. Delaktigheten är

inte lika medveten och aktiv. Men det går att göra tillsammans, man fyller ut varandras svaga och starka sidor (Anders).

Då ska man förstå materialet, annars går det inte att ställa kravet att vara delaktig, om materialet inte är anpassat utifrån ens förutsättningar. Inte bara att ha förmågan att kunna välja, förstår man inte bilden då är det vi som har missat i delaktigheten. Då får vi bakläxa. Det handlar också om att kunna ge tid för att eleverna ska kunna vara delaktiga. Detta är något som vi som jobbar ger lite för lite av. Att vänta in så dom hinner processa det (Sven).

5.4 Det viktigaste syftet med undervisningen/musikundervisningen

Petter pratar om vikten av att stärka elevernas egna jag och musikupplevelsen. Daniel lägger fokus på den personliga utvecklingen och vikten av att skapa självständighet hos eleverna. Fokus ligger på starka intressen hos eleven. Självständighet är viktigt; något som både Linda och Sven bekräftar.

Musiken, inte det musikaliska syftet i sig. Det är inte en prioritet för eleverna att bli duktiga på instrument. Utan själva upplevelsen av musik är viktig. Andra aspekter finns med; som den sociala aspekten, musik och rörelse, det motoriska, koordination, att vänta på sin tur. Allt detta väver musiken in. Den viktigaste aspekten är att stärka elevernas egna jag. Att de skall få skapa eget (Petter).

Det är ju på något sätt att finns ju lite olika syften, ett väldigt viktigt syfte tycker jag är att skapa självständighet. Att träna eleverna till att bli självständiga, kunna ta initiativ, kunna fråga efter saker, säga nej (Sven).

Linda säger att det är viktigt att se till så att eleverna förstår sammanhanget i det dom gör och att elevernas förmågor utvecklas utifrån deras egna individ och förmågor. Kerstin tar upp vikten av att fånga eleven och vad hen tycker är roligt.

Att man fångar eleven och att eleven tycker det är roligt och att dom lär sig nånting (Kerstin).

Anders och Matilda säger att det viktigaste är att eleverna ska lära sig för livet och att bli så självständiga som möjligt. Inom musikundervisningen menar Anders på att det är två olika syften; det musikaliska syftet där eleverna får utvecklas och lära sig att musicera på ett eller annat sätt och sen är det att musiken även är ett väldigt bra verktyg för att nå andra förmågor. Då kan man enligt honom jobba med kommunikation, allmänbildning och vilket ämne som helst.

Det viktigaste i denna skolformen, egentligen i alla skolformer när jag tänker efter, är ju att bygga och utvecklas får att vara så välförberedd som möjligt för resten av livet. Och då beror det ju på vad man har framför sig resten av livet; om man tillhör standardskolan så är det ju viktigt med utbildning och då är det viktigt att det är högskoleförberedande eller yrkesförberedande. När det kommer till många av våra elever här, framförallt individuella programmet, så ser framtiden ofta ut att vara inom daglig verksamhet och då är det viktig att jobba på att bli självständig, att ta hand om sig själv, se till så att man kan må bra, och förstå viktiga saker i samhället så at man inte stöter på problem i onödan (Anders).

Just för våra elever som läser ämnesområden och har stora svårigheter på grund av sin autism, så är det att man ska lära sig för livet. På vår grundsärskola, där eleverna läser ämnesområden får man inga

betyg men omdömen. Målet är att man ska få fördjupade kunskaper i ämnesområdena. I slutändan handlar det om att, när eleverna blir vuxna, att dom ska klara sig så självständigt som möjligt (Matilda).

5.5 Så här påverkar låtskrivande och musiken eleverna. Förmågor som har utvecklats genom låtskrivandet.

Peter säger att elever blir modigare och stoltare ju mer dom skriver. Daniel menar på att musiken påverkar eleverna väldigt olika, dom kan rycka med eller tycka det är jobbigt. Linda lyfter känslan av delaktighet och Kerstin säger att musiken påverkar eleverna väldigt mycket, att musiken för det mesta är lugnande och glädjande, men att det kan finnas någon elev som blir stressad av musik med.

Dom blir modigare ju mer dom skriver. Och stoltare (Petter).

Väldigt olika. Vissa elever blir inte så påverkade medan andra blir det. Dom rycker med eller så tycker dom det är jobbigt. Dom som inte klarar höga ljud, av exempelvis gitarr, sång, klappning av händer, kan börja kasta saker. Det kan vara själva formatet som inte fungerar, inte musiken i sig. Elever med musikalitet, hos dem kan man locka fram den. Det skapar en trygghet att sjunga återkommande sånger (Daniel).

Dom förstår musiken, dom hänger med i musiken och dom känner sig delaktiga. Eleverna härmar och följer med (Linda).

Sven anser att musiken oftast påverkar eleverna positivt, men att det finns elever som tycker att det kan bli lite för skrämigt, som i stora samlingar. Dom flesta eleverna, upplever han, tycker det är positivt när dom sjunger tillsammans. Han reflekterar över att personalen också blir glad och att det blir en glad stämning.

Eleverna på denna skolan sjunger ju inte själva, utan det blir ofta att dom får vara med i ett sammanhang. Men dom får delta i sången kanske genom att ha ett litet instrument eller så, men det är ingen som sjunger själv. Så det hänger mycket på oss som personal att göra nånting av det då, till exempel att man kan teckna, dra ner tempot lite. Men jag tror dom flesta eleverna har glädje av det. Man sjunger ju många sånger så alla sånger är ju inte favorit hos alla. Men det finns alltid någon favorit som man kan sitta och vänta på som man blir jätteglad av när den kommer. Musik är en enkel glädjespridare (Sven).

Anders säger att musiken kan påverka olika men att han kan se hur musiken kan väcka och fånga uppmärksamheten hos eleverna. Matilda lyfter bland annat upp att musiken kan påverka elevernas utveckling, kommunikation och glädje. Hon säger också att man genom rytmen, för elever i tidig utvecklingsnivå, hör att ljuden som eleverna ger förändras, "för det är också kommunikation". Men också att man sett dom eleverna som är på väg med sitt språk hur dom utvecklats genom musiken i sin kommunikation.

Ett ämne som kanske känns lite torrt och teoretiskt, man kan få innehållet att kännas lite mer lustfyllt med hjälp av musik (Anders).

Till det positiva såklart, men ser utvecklingen i kommunikationen. Men också glädjen, det är också jätteviktigt. Glädjen och motivationen hur den stärks i musiken. Hur det blir meningsfullt får många av eleverna. Musiken kan ge en effekt i utvecklingen (Matilda).

Petter lyfter att förmågor som skrivandet utvecklas och Daniel säger att låtskrivandet är bra för bland annat fantasin. Linda säger att eleverna har blivit mer sociala, delaktiga och stolta över det dom gjort. Sven berättar att låtskrivandet varit ett nytt begrepp för dem, vilket varit kul, för det öppnade upp för något nytt. Tidigare kunde de tralla på gamla sånger, men det som var kul med detta projektet var att eleverna kunde styra innehållet i sången; något de inte hade testat att göra förr med eleverna.

Förmågor som skrivandet utvecklas. För en del elever är det stort bara att få fram några ord eller meningar. När melodi kommer till så kommer ofta en ny rad kan till då med. Beskrivandet vara svårt, vi jobbar mycket med "målande", som känslor i metaforer av exempelvis mörka moln (Petter).

Det är bra för fantasin. Det är roligt med elever som har en associationsförmåga; ett kreativt sinne. Detta kan vara svårt få in i andra ämnen. Här får man lov att göra detta, vilket är en styrka. I andra sammanhang kan det bli konstigt. Det bidrar med självsäkerhet, humor, samspel och trams som stärker det sociala självförtroende. Låtskrivandet bygger även förtroende i relation till personal (Daniel). Eleverna känner sig delaktiga för låtskrivandet har varit utifrån deras intresse och behov. Dom har fått sätta sina intressen synliga och har fått se sitt eget skapande och kreativitet bli till nånting praktiskt. Elever har blivit mer sociala, delaktiga och så har dom blir stolta över det dom gjort (Linda).

Låtskrivandet tränar enligt Sven på att kunna välja, på att styra en handling och på att påverka. Att styra en handling är enligt honom jättebra, så detta är något de har gjort i andra sammanhang, som i att skriva en saga eller berättelse. Kerstin lyfter vikten av bildstöd och att möta elevernas intressen och hur detta kan ha påverkat elevernas självkänsla och kommunikation.

Du fångade dem på deras intressen. Dom fick genom bildstöd, genom att berätta vissa saker, skriva en text om det, så det måste ändå ha blivit en sorts bekräftelse på det. Att jag tycker om bussar, jag tycker om blåa skor, jag tycker om att bada, att det blir som en återupprepning av det dom tycker om. En bekräftelse och en utveckling i självkänslan kan jag tänka mig. Jag tror nog att deras kommunikation måste ha utvecklats också (Kerstin).

Anders säger att låtskrivandet kan väcka ett engagemang hos eleverna där eleverna får känna sig delaktiga i att bestämma vad som ska vara med i låten. Han ser hur ordkunskap och ordförråd har utvecklats. Eleverna får framförallt uttrycka sig. Skaparglädjen och engagemanget växer. Han lyfter dock att tydliga ramar underlättar, att det kan vara svårt för eleverna att uttrycka sig fritt; "från ingenting". Om läraren sätter ramar med exempelvis bilder, ord eller teman så blir det inte för stort för eleverna. Kreativiteten är en förmåga som enligt Anders också verkligen får komma fram och "det ena leder till det andra". Låtskrivandet har enligt Matilda varit meningsfullt och eleverna har varit motiverade till det då låtarna skrivits utifrån deras intressen. Hon ser att språket har utvecklats

genom att eleverna har varit delaktiga i att göra låtarna. De har fått sätta ord på sina intressen.

Det har ju skrivits låtar väldigt mycket ifrån det dom varit intresserade av. Vilket blivit att dom kan prata om det. Det är ju med autismen att det kan vara svårt förstå varför man ska sjunga en låt man inte är intresserad av. Men sjunger man om något man är intresserad av så ger det en mening i det och man kan utveckla det i låtskrivandet (Matilda).

5.6 Så här kommer musiken in i undervisningen. I dessa sammanhang finns det musik.

Musiken kommer, enligt Linda och Kerstin, in i undervisningen i många olika sammanhang, som på morgonsamlingen och idrotten, där de har rörelse till musik. Sven pratar om att skapa förutsättningar och att lyfta och ta tillvara på olika tillfällen i skapandet. Samarbeten mellan ämnen är något som Petter och Daniel berättar om, exempelvis genom att kombinera engelska och musik. Petter berättar vidare att en engelsk låttext kan jobbas fram under en engelskalektion och att de jobbar med olika teman på skolan, till exempel "Världens under, där dom får in både musik och kultur. Det kan vara svårt schemamässigt att få allt att klaffa, men det är enligt Petter kul att jobba med andra lärare.

Jag ser stora fördelar med att musiken kommer in i andra ämnesområden och med att använda musik som lek och att överkomma rädslor. En elev kan exempelvis sjunga om andra elever i sin sång, kanske en elev den är rädd för. Man kan sjunga om dagen, hålla en samling tillsammans med andra elever (Daniel).

Musik är ju väldigt populärt. Det är motiverande att kommunicera kring det man vill sjunga eller instrument man vill spela. Det kan också vara att man bara gör ljud, att man smäller på olika saker och det låter och är en fräck klang i örat. Då lyfter man i situationen, tillfället "detta var ett roligt ljud" då gör man mer av det. Det blir någon sorts musik. Så använder vi oss av tecken som stöd med. Eleverna kan berätta "Jag vill ha ett instrument" genom kommunikationskort (Sven).

Linda berättar hur musiken är en naturlig del av undervisningen och hur exempelvis rim och ramsor kan gå in i ämnesområdet kommunikation, liksom sagor och lättare musik. Igenkännande är enligt henne viktigt för att eleverna ska kunna relatera och känna igen. Tydliga sammanhang likaså. Kerstin säger att det på grundsärskolan är lätt att baka in musiken i andra ämnesområden utanför Estetisk verksamhet.

På grundsärskolan är det lätt att baka in musiken i andra ämnesområden. Där kan du få in musiken i stort sett i allting (Kerstin).

Sven berättar att de sjunger rätt mycket på skolan, exempelvis på morgonsamlingar där det sjungs sånger och ramsor, där eleverna känner igen takter och ramsor; framförallt kombinerar de kommunikation med sång. Det blir ofta sånger åt barnvishållet, men Sven menar på att man inte kan erbjuda eleverna enbart barnmusik, för då vet de enbart barnmusik. Popkulturella influenser tas in i undervisningen där eleverna får göra val och styra vad de ville lyssna på.

Anders som är musiklektör lyfter in andra ämnen i musiken. Han säger att det finns melodier och ramsor att lägga på när man ska lära sig texter, att räkna, bokstäver eller att ljuda. Han lyfter även vikten av att den som använder musik under lektioner tycker om att använda musik och känner att det är lustfyllt. Ifall någon bestämmer att musiken ska in i andra ämnen, då blir det inte bra. Anders ser även hur musiken kan användas under raster för att knyta ihop den lediga tiden, som kan vara svår. Man bryter av när man ska sitta och jobba koncentrerat för att sedan orka vara koncentrerad igen. Matilda säger att musiken kan komma in i alla ämnesområden och förutom musiklektioner, tillsammans med en musiklektör, så finns det många i personalen som är intresserade av musik som spelar eller sjunger tillsammans med eleverna så att alla eleverna är delaktiga på något sätt. Eleverna övar även på uppträdanden inför exempelvis julavslutningen. Matilda berättar även att skolan har haft två musikprojekt på sin skola; Låt med mig och ett till efter det. Den positiva verkan de kunde se av musiken på exempelvis elevernas kommunikation bidrog till att skolan anställde en musiklektör så att samtliga elever skulle få mer musik på skolan.

När det kommer till att öva på samarbete så är ju musiken ett starkt verktyg där musiken på något sätt limmar ihop det man gör tillsammans. Som verktyg, tycker jag musiken fungerar superbra, men det är inte musiken i sig som gör resultatet, lika lite som ett digitalt verktyg är lösningen. Det är inte en iPad som gör att en elev får lättare att räkna, utan det är hur man använder verktyget (Anders).

5.7 Svårigheter med att inkludera alla eleverna i låtskrivandet

Petter ser inga direkta svårigheter med att inkludera alla eleverna i låtskrivandet. Han ger olika exempel, som hur man vid inspelningar även kan spela in olika ljud, från eleven eller från instrument. Linda ser, liksom Petter, heller inga svårigheter med att inkludera alla eleverna i låtskrivandet och lyfter vikten av att lära sig om eleven först. Sven menar på att dagsformen är något som också kan påverka eleverna och lyfter även vikten av tillgänglighet till materialet och den fysiska miljön. Kerstin poängterar vikten av rätt kommunikation till eleverna för att kunna inkludera dem i låtskrivandet.

Nej, jag ser inga svårigheter med det, det är naturligt att eleven är med och bestämmer. Svårigheterna är först och främst att man måste först ta reda på elevens intressen, vad tycker dom om, hur lär dom sig, hur tar dom till sig informationen. Man ser på bakgrundsfaktorerna. Sen när man väl har gjort det så är det inga svårigheter (Linda).

När elevgruppen skiljer sig stort så tycker Anders att det finns svårigheter. Elevernas förutsättningar och förmågor kan ha en stor spridning. Ju mer homogen gruppen är, desto lättare är det att anpassa metoden man använder sig av. Samtidigt ser Anders även en fördel med lite spridning, där alla bidrar med något olika; någon blir lite av en motor och får igång en elev som inte skulle bidra med så mycket på egen hand. Matilda säger att hon inte ser några svårigheter med att inkludera alla

eleverna i låtskrivandet om man utgår från deras intressen. Hon lyfter även tidsaspekten och vikten av att bygga en god relation med eleven.

Det ska ju var tillgängligt också för det att man ska kunna delta; kunna komma in i rummet, kunna komma till instrumenten, ha ett material man förstår (Sven).

Jag ser inga svårigheter om man utgår från deras intressen. Jag tror mycket på att man ska utgå från deras intressen och det som motiverar dem, sen kan det ju ta tid för vissa elever att vara med. Så har man tiden och bygger på intressen så kan man få alla med. Det gäller att vara en detektiv; hur kan jag locka eleverna? Om det är första gången man träffar eleven gäller det att bygga på relationen, det kan ta tid ibland, men vet man vissa saker som kan locka så kan man nog få med vilken elev som (Matilda).

5.8 För och nackdelar ser du med att skriva låtar enskilt eller i grupp

Petter pratar om en pedagogisk effekt där elever lär sig att samarbeta i grupp och Daniel lyfter fördelen med båda delarna. Linda ser positiva delar i båda sätten; där eleverna i grupp får göra låtskrivandet tillsammans och är därmed i ett socialt sammanhang. När de skriver enskilt kan de känna sig stolta över något de gjort själva “att de kan producera nånting”. Fördelarna som Sven ser med att skriva själva är att eleverna kan då välja och styra mer och det ger även ett lugn till att koncentrera sig mer. I grupp kan det bli distraktioner, om någon exempelvis gör ett ljud så kan man tappa tråden. Enskilt är det enligt Sven mer avskalat, lugnt och tydligt med mindre syn- och ljudintryck. Fördelarna han ser med att skriva i grupp är att man då skapar någonting tillsammans, vilket ger ett värde i sig. Det blir en gemenskap där eleverna skapar och väljer kanske lite olika saker. I gruppsituationerna ser man en klasskamrat som gör ett val och tänker “aha det är så man ska göra”, det blir ett kollaborativt lärande (Sven). Kerstin lyfter också gemenskapen i grupp men säger att en nackdel kan bli om någon elev tar mer plats än en annan.

När låtar skrivs i grupp kan svårigheter, som att komma överens, dyka upp. Eller att eleverna har olika referenser och svårt att tänka utanför utanför boxen. Samtidigt är det bra att lära sig att samarbeta “Jag kan inte få bestämma allt”. En pedagogisk effekt (Petter).

En fördel att skriva en låt individuellt är om eleven blir störd av andra elever. Bra idé i grupp med där eleverna kan samspele med varandra (Daniel).

Jag tror det är bra att göra både och. Tillsammans blir det en gemenskap, dom känner igen varandra. Nackdel kanske kan bli att någon tar mer plats, beror på hur gruppen är. Lärare får se till att det blir rättvist (Kerstin).

Anders säger att fördelen med att skriva i grupp är att eleverna kan lära sig av varandra. När någon elev säger något så kan detta hjälpa en annan elev att komma igång. Däremot kan det bli lite spretigt i en grupp om man har svårt att ta in andras idéer. Fördelen med att skriva enskilt är att blir det mer

fokuserat och då är det lättare att följa den elevens tankebanor. Samtidigt kan det stå still då med och då får inte eleven hjälp från en annan elev. Det finns enligt honom för- och nackdelar med båda. Tillsammans blir det ett samarbetsprojekt där eleverna låter andra ha idéer med. Det blir att själv både ta och ge plats. Matilda ser att det blir mer samhörighet i grupp, men gällande eleverna på deras skola så tror hon att det ger mer effekt när eleverna får jobba själva. Då blir det mer fokus på personen och dess intressen. Dock vill hon betona att hon sett glädje hos elever som varit i grupp med.

Det beror på syftet, vad man vill träna. Är det att öva på val, att påverka och styra, då är det bättre individuellt. Ska man skapa tillsammans och lära av varandra, då är det bra i grupp. Kanske man kan göra individuellt först och sen i grupp. Eller så kan man visa sina låtar för gruppen (Sven).

5.9 Sammanfattning av resultat

I studiens resultat framgår det att de intervjuade såg anpassningen av kommunikation till eleverna som viktig för att de skulle kunna förstå och därmed kunna vara delaktiga. Delaktigheten är ett brett begrepp och pedagogerna definierade detta på olika vis. Vissa menade på att det var allt från att sitta med till att vara aktiv. En av pedagogerna såg inte att en elev var delaktig om den var passiv och en annan av pedagogerna drog skiljelinjen utifrån elevens förmågor; ifall eleven hade förmågan att delta men bara satt med, då var hen inte var delaktig. Skillnaden mellan att delta och att vara delaktig jämfördes av en av pedagogerna genom att delta i en aktivitet är aktivt och att deltagande, där eleven sitter med utan att delta, är mer passivt.

Genom individanpassningar och genom att möta elevernas intressen kunde man inkludera och göra eleverna delaktiga enligt flera av pedagogerna. En av pedagogerna lyfte musikens egenskaper som kunde erbjuda ett brett sätt att delta för eleverna; allt från att sitta och lyssna, till att trumma på knäna till att sjunga. En av pedagogerna sade att det var viktigt för pedagogerna att vara öppna och att fånga upp saker hos eleverna och att målet var att alla elever kände att dom varit med. Elever kunde delta i låtskrivandet på olika sätt; genom ljud eller sång, TAKK, eller genom att förmedla i vilket tempo eller känsla låten skall gå i.

Musiken påverkade, enligt några av pedagogerna, eleverna väldigt olika, där vissa elever ryckte med i musiken medans andra kunde tycka det var jobbigt på grund av exempelvis höga ljud. Överlag såg samtliga av de intervjuade musikens påverkan som något positivt. En musiklärare anställdes på en av skolorna efter projektet Låt med mig och ett till musikprojekt, då musikens positiva verkan på eleverna och bl.a deras kommunikation blev tydlig för dem. Fler av de intervjuade lyfte förmågor i kommunikationen som förbättrats genom låtskrivandet. Att väva in andra ämnen eller ämnesområden i musiken sågs som något positivt hos de intervjuade. Självkänslan och självförtroendet är något som fler av de intervjuade tyckte sig se växa hos

eleverna, där de kunde se hur elever var stolta över det dom skapat. Låtskrivandet sågs som meningsfullt och motiverande då låtar hade skrivits utifrån elevernas intressen.

Anpassningar i kommunikationen till eleverna, samt tydliga sammanhang, för att inkludera samtliga elever, var något som lyftes i intervjuerna. Meningsfullhet var något som en av de intervjuade också sade var viktigt. Att inkludera alla elever i låtskrivandet såg inte de intervjuade som en svårighet i sig. Däremot lyfte de att dagsformen hos eleven, ljudkänslighet eller formen på undervisningen kunde försvåra för eleven. Likaså en brist i kommunikationen. Svårigheter i att inkludera samtliga elever i låtskrivandet kunde också upplevas, enligt en av de intervjuade, om låtar skrevs i en grupp som var väldigt spretig. Det kunde då bli svårare att anpassa en metod för samtliga elever. Avsaknaden av tydliga ramar i låtskrivandet kunde göra det svårt för eleverna och därav var det viktigt med tydliga ramar från pedagogen.

6. Analys och teoretisk tolkning

Resultatet har analyserats utifrån det Vygotskys sociokulturella perspektiv (1974) samt Antonovskys (2005) kognitiva teori KASAM som beskrivs i avsnitt 3.2. Utifrån svaren från intervjuerna i denna studie har materialet tolkats utifrån teorierna med utgångspunkt i studiens tre huvudbegrepp; delaktighet, musikens betydelse och inkludering.

6.1 Delaktighet

Hanterbarheten, en av tre komponenter i Antonovskys (2005) kognitiva teori KASAM, ser på hur personen upplever att resurser står till ens förfogande. Han menar även att vikten av att se tillvaron som sammanhängande. Anpassning av kommunikationen till eleverna, för att göra dem delaktiga, var något som fler av de intervjuade sade var viktigt. Elevernas förmågor och individ-anpassning var begrepp som kom fram under intervjuerna. Skiljelinjen för delaktighet kan, enligt en av de intervjuade, dras vid elevernas förmåga där det är förmågorna som styr delaktigheten.

En av de intervjuade berättade hur han visk-sjöng en låt med en elev som inte gillade högre ljud. Därmed sänkte han kraven och anpassade kommunikationen till eleven. Det blev en stressor som för eleven var såpass hanterbar att eleven själv började sjunga sakta med. Hen blev delaktig genom att situationen gjordes hanterbar för honom. Vygotsky menar, enligt Aspeflo (2007), att barnet, genom undervisning, alltid kan lära sig mer än vad barnet kan lära sig själv. Genom att bygga vidare på det som barnet redan kan och genom att ge uppgifter som är lagom utmanande kan man utveckla barnets lärande och detta kallas den proximala utvecklingszonen. Olika lika barn har olika proximal zon (Aspeflo, 2007).

Några av de intervjuade menade på att elever som inte klarar av höga ljud, av exempelvis gitarr, sång, klappning av händer kunde ha svårt för musik-sammanhang. En av de intervjuade lyfte att det kan vara själva formatet som inte fungerar, inte musiken i sig. Dessa eleverna kan uppleva en låg grad av hanterbarhet (Antonovskys, 2005) och ges då inte heller möjligheten att utvecklas i sin proximala zon (Vygotsky, 1978). Genom anpassningar, exempelvis genom att visk-sjunga, som en av pedagogerna gjorde, eller genom en till en undervisning med låg ljudnivå, kanske dessa eleverna kan känna sig trygga och uppleva en högre grad av hanterbarhet.

Genom att bygga vidare på det som barnet redan kan och genom att ge uppgifter som är lagom utmanande kan man utveckla barnets lärande (Aspeflo, 2007). Säljö (2000) skriver hur vi enligt Vygotsky blir bekanta med nya sociala praktiker och använder våra erfarenheter och kunskaper som vi lärt sig hittills som resurser för att agera. Under intervjuerna lyftes vikten att utgå från elevernas intressen när låtar skrivs, något som därmed redan ligger som kunskap och erfarenhet hos eleverna och genom detta blir uppgiften även begriplig (Antonovsky, 2005) för eleverna.

6.2 Musikens betydelse

Musikupplevelsen och att stärka elevernas egna jag var två andra syften som lyftes fram. Enligt Antonovsky (2005) är det känslan hos individen av sammanhang som avgör vilka följder olika händelser ger för hen och att vår motståndskraft beror på hur vår tillvaro upplevs av oss. Musikundervisningen hade enligt en av intervjuade två olika syften; det musikaliska syftet där eleverna får utvecklas och lära sig att musicera på ett eller annat sätt och att musiken även är ett bra verktyg för att nå andra förmågor; då kan man jobba med kommunikation, allmänbildning och vilket ämne som helst.

I Antonovskys (2005) kognitiva teori KASAM kallas, som tidigare nämnt, ett av elementen för meningsfullhet och denna kallar Antonovsky för motivationskomponenten. Meningsfullhet handlar alltså om hur mycket personen tycker att det är värt att engagera sig och satsa på en utmaning. Låtskrivandet var enligt fler av de intervjuade meningsfullt och motiverande, då eleverna skrev låtar utifrån deras egna intressen.

...sjunger man om något man är intresserad av så ger det en mening i det och man kan utveckla det i låtskrivandet (Matilda).

För att något skall bli meningsfullt så behövs även de två andra faktorerna i KASAM; begriplighet och hanterbarhet. Genom anpassningar i kommunikationen till eleverna så blev låtskrivandet både begripligt och hanterbart för dem. Barnet kan genom undervisning alltid lära sig mer än vad barnet kan lära sig själv (Vygotsky, 1978). Låtar har skrivits såväl enskilt som i grupp, men alltid med stöd av antingen en lärare eller en lärare och kamrater. Den pedagogiska effekten som uppstår genom att skriva i grupp lyftes i intervjuerna liksom gemenskapen som uppstår i grupp, där en elev kan bli en "motor" för en annan elev. En fördel, enligt några av de intervjuade, med att skriva en låt individuellt var om eleven blir störd av andra elever.

Låtskrivandet hade, som tidigare nämnts, anpassats utifrån elevernas intressen och förmågor, enskilt eller i grupp och genom dessa anpassningar blev låtskrivande för dem begripligt, hanterbart och meningsfullt (KASAM; Antonovsky, 2005). Antonovsky (2005) menar att världen är full av svårigheter och påfrestningar som vi människor måste lära oss att handskas med. Att skapa goda relationer mellan elever och pedagoger är något som också lyfts i intervjuerna.

6.3 Inkludering

Ett av de tre begreppen i Antonovskys kognitiva teori kallas begriplighet; det man upplever är begripligt och man ser informationen till uppgiften som fattbar (Antonovsky, 2005). Enligt det sociokulturella perspektivet så sker inlärningen genom interaktion och kommunikation (Vygotsky, 1978). Anpassningar i kommunikationen till eleverna, samt tydliga sammanhang, för att inkludera

samtliga elever, var något som lyftes i intervjuerna. En av de intervjuade sade att det ska vara tillgängligt för eleverna att komma in i rummet, att komma åt instrumenten och att ha ett material de förstår. Individanpassning är något som lyftes hos fler av de intervjuade. Genom dessa faktorerna blir det även hanterbart (Antonovsky, 2005) för eleverna.

Att inkludera alla elever i låtskrivandet såg inte de intervjuade som en svårighet i sig. Däremot lyfte de att dagsformen hos eleven, ljudkänslighet eller formen på undervisningen kunde försvåra för eleven. Likaså en brist i kommunikationen. Ifall dagsformen inte är på topp så blir det låtskrivandet inte hanterbart för eleven. Finns det en brist i kommunikationen så blir det inte begripligt. Säljö (2000) skriver att det är genom kommunikation som individen blir delaktig i kunskaper och förmågor. Antonovsky (2005) menar på att alla stressorer inte behöver vara negativa utan att de kan hjälpa oss att nå ny kunskap och därmed öka vår möjlighet till att hantera andra stressorer.

En av de intervjuade poängterade vikten av att tydliga ramar underlättar i låtskrivandet, exempelvis med bilder, ord eller teman så att det inte blev för stort för eleverna. Lärandet och utvecklande sker alltså genom deltagande i sociala sammanhang där samspelet mellan individ och kollektiv är i fokus (Säljö, 2000). En av de intervjuade berättade hur elever kan inkluderas under inspelningar genom att spela in olika ljud, från eleven eller från instrument. Elever som använder sig av TAKK (Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation) kan vara med och teckna till låten.

En av de intervjuade lyfte vikten av att se på bakgrundsfaktorerna hos en elev; deras intressen, vad de gillar, hur dom lär sig och hur de tar till sig information för att kunna inkludera dem i låtskrivandet. Säljö (2000) skriver om Vygotskys tanke att människor ständigt befinner sig under förändring och utveckling där varje situation ger möjligheten att ta över och ta till oss - *appropriera* - kunskap från våra medmänniskor i samspelssituationer. Vi kan på så sätt få förståelse genom att se nya mönster och möjligheter i de intellektuella och praktiska redskap som vi behärskar.

Avslutningsvis redovisas en översikt av resultaten i denna studie utifrån KASAM (Antonovsky, 2005) i kombination med resultaten i denna studie.

KASAM	RESULTAT
Begriplighet	<ul style="list-style-type: none"> - Anpassad kommunikation - Visuella hjälpmedel - Tydlig struktur på uppgiften
Hanterbarhet	<ul style="list-style-type: none"> - Dagsformen hos eleverna - Jobba enskilt eller i grupp - Tidsaspekten - Pedagog visk-sjög med elev - Anpassningar i miljön - Elever deltar utifrån sina förutsättningar
Meningsfullhet	<ul style="list-style-type: none"> - Låtar är skrivna utifrån elevernas intressen - Uppgiften är begriplig och hanterbar - Eleverna är med och påverkar och bestämmer - Känsla av delaktighet - Känsla av engagemang

Figur 3: En visuell bild, med min tolkning, av de tre centrala elementen i KASAM (Antonovsky, 2005) kopplat till resultatet i denna studie.

7.0 Diskussion

Studiens syfte är att, ur pedagogernas upplevelser, undersöka och belysa låtskrivandets och musikens funktion hos elever inom grundsärskolan och gymnasiesärskolan genom sju pedagogers uppfattningar på sammanlagt fyra skolor i Sverige. I linje med syftet har följande forskningsfrågor utformats:

- Hur kan vi göra alla elever delaktiga i musiken/låtskrivandet?
- Vad är det viktigaste syftet med undervisningen/musikundervisningen?
- Vilka förmågor kan utvecklas genom låtskrivandet?
- Vilka svårigheter kan pedagoger stöta på när de jobbar med att inkludera samtliga elever i låtskrivandet?

Diskussionen är baserad på forskningsfrågorna, studiens resultat och analys, litteratur samt på teorierna. Detta avsnitt avslutas med en slutsats och förslag till fortsatt forskning inom området.

7.1 Delaktighet

Olika slags aktiviteter och sammanhang ställer enligt Szönyi och Söderqvist Dunkers (2015) olika krav på individen och på omgivningen samt villkoren för delaktighet skiljer sig mellan olika aktiviteter. Musik och låtskrivande kan anpassas på många olika vis och på så sätt kan lärarna få med alla elever; från intervjuerna framgick det bland annat att kommunikationen ska vara anpassad utifrån eleverna så att de förstår och kan vara delaktiga. Bildstöd är något som använts flitigt under låtskrivandet och detta har även anpassats utifrån eleverna. En av lärarna berättade hur han anpassade musiklektionen med en elev till att visk-sjunga en låt för att få eleven att bli delaktig. Eleven som sjöng med i en låten efter att pedagogen hade börjat visksjunga för hen, var enligt min tolkning, i en hanterbar situation (Antonovsky, 2005) där hen hade kontroll, då situationen var anpassad utifrån eleven, där hen sedan kunde utvecklas tryggt i sin egna proximala utvecklingszon (Vygotsky, 1978).

Liksom Bell (2008), skriver Sthen (2005) i sin studie, om hur upplevelsen av delaktighet i stor del avgörs av hur den sociala miljön interagerar med individen. Låtar skrevs, enligt föreliggande studie, utifrån elevernas intressen och enligt Sthen (2005) så skapar faktorer som att bli sedd och hörd samt känslan av att man duger och känslan av delaktighet. Enligt Jansons Delaktighetsmodell (2005) hör känslan av delaktighet samman med de specifika aktiviteterna som eleverna deltar i och det betyder att elever som i ett sammanhang känner sig delaktiga kanske inte upplever delaktighet i ett annat sammanhang (Janson, 2005). I intervjuerna kom det fram att rätt kommunikation och individanpassning var viktigt för att få eleverna att känna sig delaktiga i olika sammanhang. Flera av de intervjuade sade att eleverna kände sig delaktiga i låtskrivandet för att det var utifrån deras intressen och behov; något som gav eleverna en mening. Szönyi (2005) skriver i sin avhandling att

känslan av inflytande hos eleverna i lärsituationer och deras känsla av delaktighet och tillhörighet är delar som definierar deras delaktighet i olika aktiviteter. I min studie kom vikten av att eleverna får vara med och påverka och bestämma fram som viktiga faktorer för att känna delaktighet.

Delaktighet sker, som nämnt innan, tillsammans med andra i ett sammanhang och består av sex olika delaktighetsaspekter och tre olika kulturer. Dessa aspekter hör ihop och påverkas av varandra vad gäller elevernas möjlighet till delaktighet i undervisningen (Janson, 2005). Intervjuerna gav, liksom delaktighetsmodellen, ett brett spektrum på definitionen av delaktighet. Detta var något jag förväntat mig, då begreppet är något som också jag upplever väldigt brett där olika aspekter går in i varandra. Jag fann detta även intressant då delaktigheten under intervjuerna fick fler definitioner än jag hade tänkt på själv innan. Delaktighet definierades av de intervjuade på följande sätt: eleverna kan vara delaktiga på alla plan; från att sitta med till att producera, när en elev är med och bestämmer och väljer och när det finns ett bestämmande i deras vardag. Förmågorna styr delaktigheten och det finns en skillnad mellan att vara delaktig och att delta; där delta är mer aktivt, men genom observation så är man delaktig. En av de intervjuade menar dock på att delaktighet inte innebär att vara passiv, men att det finns olika steg till att bli delaktig. Individanpassning är viktigt för att eleverna ska kunna delta. Att lära känna sina elever och att ta reda på deras kommunikationssätt, intressen och att bygga en relationer med dem är något som kan ses som en röd tråd i att göra eleverna delaktiga.

Denna studie baseras på pedagogernas upplevelser, om exempelvis delaktigheten hos eleverna, och därmed kan vi inte vara helt säkra på att elever som vi ser som delaktiga i själva verket upplever att det är det. En av de intervjuade poängterade också detta med exempel ur sitt låtskrivar-projekt tillsammans med elever som saknade ett talat språk, tecken eller fysiska möjligheter att teckna själva eller att uppfatta bildstöd. Han menade på att där var delaktigheten hos eleverna inte lika medveten och aktiv.

7.2 Musikens betydelse

Miller och Marjorie (2017) ser språkliga förmågor hos barnen före och efter musikterapi-sessioner som sträcker sig från ickeverbalt stadie till att sjunga sånger, från att använda kroppsspråk till att prata tre-fyr-ordsfraser, från att använda språket utan pragmatik till att få vänner och från en-två-ordsfraser till att reglera sina känslor. Förmågor i kommunikationen; som skrivandet och språket med ordkunskap och ordförråd, är något som fler av de intervjuade lyfte hade utvecklats genom låtskrivandet. En av de intervjuade berättade att en musiklektör har anställts på skolan efter projektet, då de såg den positiva verkan som musiken bidrog med för eleverna, bl.a på deras kommunikation.

Några av de intervjuade sade att musiken påverkade eleverna väldigt olika, vissa ryckte med i musiken medans andra kunde tycka det var jobbigt på grund av exempelvis höga ljud. Men överlag

såg de intervjuade musikens effekt som något positivt och såg fördelar med att ta in musiken i andra ämnen eller ämnesområden. Eller som en av musiklärarna sade att han gjorde; tog in andra ämnen och ämnesområden in i musiken. Han sade att ett ämne som kanske kan kännas lite torrt och teoretiskt kan kännas lite mer lustfyllt med hjälp av musik. Jederlund (2011) poängterar att när skolan tar vara på musiken som språk, känsla, personligt uttryck, röst-ljud-rörelse och social gemenskap så bidrar den med rika möjligheter till personligt och socialt lärande samt utveckling i en lustfylld form.

Madden, Orenstein, Oulanov, Novitskaya och Bazan (2014) betonar den positiva verkan av musik på bl.a barns sociala förmågor, men menar på att detta inte är lätt att mäta eller säkerställa, då det finns en risk att flera dimensioner som helhetsutveckling förbises. Svaren i intervjuerna är baserad på upplevelsen hos de intervjuade av musikens betydelse på eleverna och ser i detta fall på den direkta kopplingen mellan musiken/låtskrivandet och dess påverkan på eleverna. Musikens och låtskrivandets betydelse belyser i denna studie vikten av att se eleverna; deras intressen, och förmågor för att göra musiken och låtskrivandet betydelsefullt för dem. Centralt för det sociokulturella perspektivet är att lärandet äger rum i alla sammanhang och situationer som människor är involverade i (Östlund, 2012). Studien ser även på möjlig utveckling hos eleverna inom andra områden som musikskapandet kan tänkas att bidra med. Att detta beror enbart på musikens påverkan går inte, som Madden, Orenstein, Oulanov, Novitskaya och Bazan (2014) skriver, att fastställa då fler dimensioner då kan falla bort. Därav är det viktigt i denna studie att betona att musiken och låtskrivandet i sig inte är det som ger resultat; anpassningar, att lära känna eleven och dess intressen samt miljön där de jobbar i är några viktiga faktorer, liksom KASAMs tre centrala element; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet (Antonovsky, 2005). En av de intervjuade poängterade att det inte var själva iPaden som kunde lära en elev att räkna, utan sättet man använde iPaden på.

Låtskrivandet tränar enligt en av de intervjuade också på att kunna välja, påverka och på att styra en handling, vilket i sin tur kan väcka ett engagemang hos eleverna. En av de intervjuade lyfte att man kunde sjunga sånger om sådant elever är rädd för och bearbeta rädslan genom sången, vilket går ihop med Jederlund (2011) som menar på att musiken framförallt är känslornas och de starka upplevelsornas språk. Nilsson (2013) skriver om hur media kan erbjuda en ny möjlighet till frihet där internet kan bli en frizon med musik, film och annan information. Han skriver om hur de digitala möjligheterna öppnar dörren till exempelvis elevernas egna musikutövande och om hur ungdomarna kan i musikens värld utveckla sin identitet bortom omgivningens ensidiga fokus på funktionsnedsättningar. I dagens samhälle där vi till stor del kan skapa oss en identitet genom sociala medier så kan jag också se vikten av att elevernas låtar finns med på projektets olika sociala medier. Musikundervisningen hade enligt en av intervjuade två olika syften; det musikaliska syftet där eleverna får utvecklas och lära sig att musicera på ett eller annat sätt och att musiken även är ett väldigt bra verktyg för att nå andra förmågor.

Antonovsky (2005) menar att världen är full av svårigheter och påfrestningar som vi människor måste lära oss att handskas med. Jag tror att positiva relationer bidrar till att elever vågar sig på något som först kan kännas svårt och vågar även göra fel, för att utvecklas, bli modigare och stolta över det dom åstadkommit. Enligt det sociokulturella perspektivet lär vi oss genom att uppmärksamma, beskriva och agera på det sätt som omgivningen tillåter och uppmuntrar (Säljö, 2000).

Engagemang hos eleverna var något som beskrevs i intervjuerna genom att eleverna får känna sig delaktiga i att bestämma vad som ska vara med i låten. När pedagoger utgår från eleverna och deras intressen, med en anpassad kommunikation så tror jag, liksom de intervjuade, att alla elever kan känna att de är delaktiga i att skriva låtar och detta kan i sin tur bidra till att eleverna, enligt de intervjuade, växer och känner sig stolta och glada. Säljö (2000) skriver hur vi enligt Vygotsky blir bekanta med nya sociala praktiker och lär oss hur de är uppbyggda och använder våra erfarenheter och kunskaper som vi lärt sig hittills som resurser för att agera. Elevernas intressen är något som de känner sig bekanta med och har kunskap om. Genom att kombinera deras intressen med nya kunskaper, exempelvis nya ord i en låt så kan elever lära sig något nytt. Ifall en elev gillar tåg så kan man skriva en låt om tåg, men även ta in andra fordon som flygplan och båtar. På så vis utvecklar man elevens kunskaper utifrån något hen redan kan och eleven kan då känna sig delaktig i och med att låtskrivandet tar sin grund i hens intressen.

7.3 Inkludering

Frelin (2010) poängterar att när det finns goda förutsättningar för att etablera lärare- elevrelationer och då dessa är av en god kvalitet, så gynnar detta både elevernas sociala och kunskapsmässiga utveckling. En av de intervjuade sade att låtskrivandet bidrar med samspel och trams som stärker det sociala självförtroendet och att det även bygger på en relation till personalen. Att inkludera alla elever i just musiken visade sig vara svårt i studien av Altun och Eyüpoğlu (2018) där det tydde på att musiklärarna hade otillräcklig kunskap i vad gäller förmågor för att lära ut till elever med specialbehov i deras klassrum. Bland de intervjuade kom det fram att svårigheterna inte ligger i att de tycker att det är svårt att inkludera alla eleverna i låtskrivandet eller musiken i sig. Däremot menade de att exempelvis dagsform, ljudkänslighet, formen på undervisningen eller brist i kommunikationen kan vara det som gör det svårt för vissa elever.

Darrow (2017) framhåller att för att bli fullt inkluderad krävs det att eleverna känner att de har kontroll över sitt musikaliska deltagande och tror på sin möjlighet att kunna skapa musik. I intervjuerna lyftes vikten av rätt kommunikationsmedel till eleverna och hur elever kunde lära av varandra. En av pedagogerna gav även olika exempel på hur elever kunde inkluderas; vid exempelvis inspelningar kunde olika ljud användas istället för enbart sång, elever kunde förmedla om en skulle gå snabbt eller långsamt, om den skulle vara glad eller ledsen.

Darrow (2017) föredrar kolloborativt lärande framför den mer typiska modellen där läraren lär eleven. Lärandet sker då samtidigt när eleverna jobbar tillsammans. Detta sker enligt Darrow (a.a) dock inte enbart genom att sätta elever i en grupp utan det måste vara välplanerat, övervakat och strukturerat och innehålla tydliga mål, meningsfulla aktiviteter som möter samtliga elevers behov. En av lärarna menade att elevgruppen kan påverka både positivt och negativt på eleverna; där en elev kan bli en motor för en annan elev men om gruppen skiljer sig för stort kan det blir svårt att anpassa metoden så att den passar samtliga elever. Den pedagogiska effekten lyfts enligt honom i en miljö där eleverna jobbar i grupp där, de lär sig samarbeta och är i ett socialt sammanhang; ett kolloborativt lärande. Han poängterar vikten av tydliga ramar underlättar i låtskrivandet, exempelvis med bilder, ord eller teman så att det inte blir för stort för eleverna. Att skapa en låt från "ingenting" kan vara svårt för eleverna. Han menade också att det är lättare att hitta en metod som fungerar väl för samtliga elever om gruppen är mer homogen.

När en grupp är för spretig så kunde detta alltså göra det svårt att anpassa metoden till samtliga elever. I dessa situationer kan hanterbarheten och begripligheten (Antonovskys, 2005) variera stort mellan eleverna. En stressor (Antonovskys, 2005) i denna situation kan vara att några elever upplever att kommunikationen till dem inte är anpassad, så att de kan följa med fullt ut och känna sig inkluderade. Dock kanske det är en "lagom" nivå på stressoren, där de kan se och imitera andra elever och på så vis uppleva en utmaning som är hanterbar. Denna stressor kanske ger dem ny kunskap som i sin tur kan öka möjligheterna till att hantera andra liknande situationer. Enligt Vygotsky (1978) kan utvecklingszonen definieras som avståndet mellan vad en individ kan åstadkomma ensam, utan stöd, och vad man kan åstadkomma med hjälp av en vuxens ledning eller i samarbete med mer kapabla kamrater. Ifall det anpassade materialet från läraren i detta fall inte räcker hela vägen, kan kamraterna vara ett stöd, om de befinner sig på en nivå som utmanar på en lagom nivå.

Enligt Janson (2005) är det i själva verket den otillgängliga miljön som leder till elevens låga engagemang, inte ett ointresse för uppgiften. Under intervjuerna lyftes att den fysiska miljön anpassades utifrån eleverna för att den inte skulle få vara ett hinder för att nå varje elev. De intervjuade lyfte för och nackdelar med att jobba enskilt och i grupp utifrån bland annat perspektivet om miljön; där en av de intervjuade sade att det blir mindre störmoment enskilt. Detta är dock något som jag ser kan vara svårt när det finns exempelvis för lite personal. Tidsaspekten var också något som kom fram i intervjuerna, för vissa elever behöver mer tid än andra och detta är något som det inte alltid finns möjlighet till att ge.

Säljö (2000) skriver om Vygotskys tanke att människor ständigt befinner sig under förändring och utveckling där varje situation ger möjligheten att ta över och ta till oss - *appropriera* - kunskap från våra medmänniskor i samspelsituationer. Att lära känna eleverna är något som är viktigt hos många av de intervjuade. Detta är något som också utifrån denna studies resultat ser som en viktig faktor; ju mer pedagogerna vet om sina elever, desto fler situationer och möjligheter kan de skapa för dem att appropriera kunskap från människorna runtomkring dem i olika samspelsituationer. Samtliga av

de intervjuade hade lång erfarenhet och mycket kunskap av att jobba med denna elevgrupp och detta är något som jag tror påverkade svaren som jag fick. Deras synsätt hade många gemensamma nämnare och detta tror jag är baserat på just deras erfarenhet.

Som vi kan se i figuren nedan så är de tre centrala elementen i KASAM (Antonovsky, 2005) en central betydelse för att inkludera och göra eleverna delaktiga i låtskrivandet. För att låtskrivandet skall göras meningsfullt så bör uppgiften vara begriplig och hanterbar. Eleverna bör även känna ett engagemang och att de är delaktiga och detta kan de bli exempelvis genom att låtar skrivs utifrån deras intressen.

KASAM	RESULTAT
Begriplighet	<ul style="list-style-type: none"> - Anpassad kommunikation - Visuella hjälpmedel - Tydlig struktur på uppgiften
Hanterbarhet	<ul style="list-style-type: none"> - Dagsformen hos eleverna - Jobba enskilt eller i grupp - Tidsaspekten - Pedagog visk-sjäng med elev - Anpassningar i miljön - Elever deltar utifrån sina förutsättningar
Meningsfullhet	<ul style="list-style-type: none"> - Låtar är skrivna utifrån elevernas intressen - Uppgiften är begriplig och hanterbar - Eleverna är med och påverkar och bestämmer - Känsla av delaktighet - Känsla av engagemang

Figur 2: En visuell bild, med min tolkning, av de tre centrala elementen i KASAM (Antonovsky, 2005) kopplat till resultatet i denna studie.

7.4 Metoddiskussion

Studien påbörjades med att jag samlade in tidigare forskning om det valda ämnet. Jag fann vissa svårigheter med att finna tidigare forskning som var kopplad till musik och barn eller ungdomar med kognitiva funktionsvariationer. Forskning om musik fanns det gott om, men inte så mycket forskning som var kopplat till denna målgrupp. Jag tog kontakt med pedagoger som varit involverade i projektet "Låt med mig" (2019) och frågade om de ville medverka i studien. Samtliga av de tillfrågade tackade ja.

Ingen av de intervjuade önskade få intervjufrågorna skickade till sig innan, utan kände sig nöjda med en kort beskrivning om vad studien handlar om. Ifall de hade fått frågorna innan så hade detta

kunnat påverka svaren; kanske fler av de intervjuade hade utvecklat svaren ännu mer. Dock ser jag även en fördel med att få frågorna ställda i stunden, där svaren är spontana och inte analyseras för mycket under en längre tid. Då det fanns gott om tid så kunde de intervjuade utvecklas sina svar i stunden.

Metoden i studien är en inspirerad av en fenomenologisk ansats (Kvale & Brinkmann, 2014) som ser på upplevelsen hos de intervjuade av musikens och låtskrivandets påverkan hos de deltagande eleverna, vilket innebär att eleverna själva inte intervjuades. För att se om pedagogernas svar hade stämt överens med elevernas så hade jag även behövt intervjua eleverna. Jag bedömer dock att pedagogernas långa erfarenhet och kunskap om elever i grund- och gymnasiesärskolan ger svar som kan stämma väl överens med elevernas upplevelser. Då en god relation mellan elever och pedagoger belystes av de intervjuade, vill jag tro att pedagogerna kunde ge svar som stämde överens med exempelvis utvecklingen av förmågor hos eleverna inom olika områden.

7.5 Specialpedagogiska implikationer

Specialpedagogisk implikationer som denna studie har bidragit med är att visa på att alla elever kan inkluderas och göras delaktiga i musik och låtskrivande när rätt kommunikation och anpassningar möter dem. Att lära känna eleverna och skapa goda relationer till dem är också av oerhörd vikt. Den viktiga inkluderingen kräver även ett meningsfullt samarbete mellan många olika enheter på skolan (Darrow, 2017).

Som blivande speciallärare, med inriktning utvecklingsstörning, är det av stor betydelse att kontinuerligt reflektera över min kommunikation till eleverna och se till så att anpassningar i både miljö som kommunikationsmedel matchar eleverna. Värdet av att lära känna eleverna och skapa goda relationer till dem och utgå från deras intressen är också av lika vikt. Genom KASAMs (Antonovsky, 2005) tre centrala element; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet, kan eleverna inkluderas och bli delaktiga i låtskrivandet och därmed förbättra sin kommunikation och sin självkänsla i ett meningsfullt sammanhang. Detta får bli studiens kunskapsbidrag till både special- och musiklektörer.

7.6 Förslag på fortsatt forskning

Möjligheterna till en fördjupad forskning hade varit att intervjua eleverna och även deras föräldrar för att få ett bredare perspektiv på musikens och låtskrivandets påverkan på eleverna. Det hade varit intressant att göra en studie baserad på fältstudier där olika elever och elevgrupper hade följts genom studiens gång. För att utöka målgruppen så hade jag även önskat att göra en studie i låtskrivande på ett äldreboende för att se vilken effekt den hade kunnat få där. Det hade även varit

intressant att se om metoderna i denna studie hade kunnat appliceras på andra ämnen och ämnesområden.

8.0 Slutsats

Studiens syfte är att ur pedagogernas upplevelser, undersöka och beskriva låtskrivandets och musikens betydelse för elever inom grund- och gymnasiesärskolan med inriktning nationellt och individuellt program, på sammanlagt fyra skolor i Sverige. Studien har fokuserat på hur samtliga elever kan göras delaktiga i låtskrivande, på vilka förmågor musik och låtskriveri kan bidra med för eleverna samt vilka svårigheter vi pedagoger kan stöta på när vi jobbar med att inkludera samtliga elever i låtskrivandet.

Resultatet visar på att anpassningar av kommunikationen samt tydliga sammanhang är viktiga för att inkludera samtliga elever och att göra dem delaktiga. Att inkludera alla elever i låtskrivandet sågs inte som en svårighet i sig, däremot lyftes att dagsformen hos eleven, ljudkänslighet eller formen på undervisningen kunde försvåra för dem. Musiken och låtskrivandet har positiva band till elevernas kommunikation, glädje och självkänsla. Musiken kunde också påverka eleverna väldigt olika, där vissa elever rycktes med i musiken medan andra kunde tycka det var jobbigt på grund av exempelvis höga ljud.

Överlag såg samtliga av de intervjuade musikens och låtskrivandets påverkan som något positivt. Låtskrivandet sågs som meningsfullt och motiverande då låtar hade skrivits utifrån elevernas intressen. Studiens resultat går väl ihop med det sociokulturella perspektivet (Vygotsky, 1978) där vi lär oss i samspel med andra och där alla har en egen proximal utvecklingszon samt den sociokulturella teorin KASAM som beskriver hur en person klarar av utmaningar utifrån tre centrala element; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet (Antonovsky, 2005).

Referenser

- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. 2. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Alexandersson, U. (2009). *Stödjande rum - om elever i en inkluderande verksamhet*. Stockholm: Specialpedagogiska skolmyndigheten.
- Altun, Z.A., & Eyüpoğlu, G. (2018). *Investigating views and Practices of Music Teachers' about Inclusive Education*. Turkiet: Trabzon University. Tillgänglig: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1191629.pdf>. 2019-10-01.
- Aspeflo, U. (2007). *Vad är skillnaden? Olika pedagogisk grundsyn leder till olika sätt att bemöta barn med autism*. Tillgänglig: http://media.pedagogisktperspektiv.se/2010/09/artikel_5_vad_ar_det_for_skillnad.pdf
- Asp-Onsjö, L. (2011) *Dokumentation, styrning och kontroll i den svenska skolan*. Tillgänglig på Internet: <http://dspace.mah.se/handle/2043/12505>. 2019-10-01-
- Bell, A. P. (2008). *The Heart of the Matter: Composing Music with an Adolescent with Special Needs*. USA: University of Illinois at Urbana-Champaign. Tillgänglig: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ800906.pdf>
- Bell, J. (2005). *Doing your Research Project. A guide for first-time researchers in education, health and social science*. New York: Two Penn Plaza.
- Bladini, K. & Naeser, M. (2012), *Det handlar om samtal*. En essäsamling om ett kvalificerat samtalsuppdrag. Karlstad univeristet: Regionalt utvecklingscentrum.
- Bryman, A (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 upplagan. Stockholm: Liber
- Darrow, A-A. (2017). *Meaningful Collaboration in the Inclusive Music Classroom: Students with Severe Intellectual Disabilities*. Florida: Florida State University. Tillgänglig: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1048371317716960>
- Duckworth, A. (2016) *Grit Konsten att inte ge upp*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Eriksson, L., & Granlund, M., (2004). Perceived participation. A comparison of students with disabilities and students without disabilities. *Scandinavian Journal of Disability Research* 6 (3), 206-224. Västerås: Mälardalen University. <https://doi.org/10.1080/15017410409512653>
- Frelin, A. (2010). *Teachers' relational practices and professionalism*. Svenska. Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2010.

- Gustavsson, A. (2004). *Delaktighetens språk*. Lund: Författarna och Studentlitteratur.
- Heljskov, B. (2014). *Problemskapande beteende vid utvecklingsmässiga funktionshinder*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Jakobsson, I-L & Nilsson, I. (2011). *Specialpedagogik och funktionshinder*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Janson, U. (2005). *Vad är delaktighet? En diskussion om olika innebörder*. Opublicerad PM.
- Jederlund, U. (2011). *Musik och språk – ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling och lärande*. Stockholm: Liber AB.
- Kylén, G. (2012). *Helhetsyn på människan. Begåvning och begåvningshandikapp*. Solna: Stiftelsen ALA.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Låt med mig (2019). www.latmedmig.com.
- Madden, K., Orenstein, D., Oulanov, A., Novitskaya, Y., & Bazan, I. (2014). *Music Education, Aesthetics, and the Measure of Academic Achievement*. *Creative Education*, 5 (19), 1740-1744. <http://dx.doi.org/10.4236/ce.2014.519194>
- Miller, J., & Marjorie, A. (2017). *The Effect of Music Therapy upon Language Acquisition for Children on the Autism Spectrum Aged 3-8 Years*. Idaho: Northwest Nazarene University. Tillgänglig: <https://search.proquest.com/docview/1936691268>
- Nilsson, B. (2013). *Den relationella musiken*. Kristianstad: Kristianstad University Press.
- Portowitz, A. (2007). *MISC-MUSIC: A Music Program to Enhance Cognitive Processing among Children with Learning Difficulties*. Israel: Bar-Ilan University. Tillgänglig <https://journals.sagepub-com.ezproxy.hkr.se/doi/pdf/10.1177/0255761407087263>
- Portowitz, A., Lichtenstein, O., Egorova, L., & Brand, E. (2009). Underlying mechanisms linking music education and cognitive modifiability. *Research Studies in Music Education*, 31(2), 107–128.
- Regeringskansliet, Socialdepartementet (2008). *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Ds 2008:23*. Stockholm: Edita Sverige AB. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eacb8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823>

SFS 2010:800. Skollag. Västerås: Edita Västra Aros.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2012). *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

Skolverket (2018). *Mottagande i grundskola och gymnasieskola samt urval till gymnasieskolans nationella program*. Stockholm: Skolverket.

Sthen, E (2005) *Delaktighet eller utanförskap. Upplevd delaktighet i olika livssituationer bland unga vuxna med funktionshinder*. Stockholm: Stockholms läns landsting. *Handikapp & Rehabilitering*. Tillgänglig: <http://publicerat.habilitering.se/sites/pubhab.wklive.net/files/product-files/2005-04-delaktighet-eller-utanforskap.pdf>

Swärd.S & Hugander.M (2019). *Handbok för socialsekreterare – Om barnrättsperspektivet från förhandsbedömning till avslutad utredning*. UNICEF. Göteborg: Göteborgstryckeriet.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Falun: ScandBook. Andra upplagan.

Szönyi, K. (2005). *Delaktighet - ett arbetssätt i skolan*. Härnösand: Specialpedagogiska myndigheten,.

Szönyi, K & Söderqvist Dunkers, T (2015). *Delaktighet – ett arbetssätt i skolan*. Kalmar: Lenanders Grafiska AB. Femte tryckningen.

UNICEF (2019). *Barnkonventionen*. Tillgänglig; <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten> 2019.10.17.

(Vetenskapsrådet, 2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.

Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in society. The Development of Higher Psychological Process*. M.Cole, V. John-Steiner, S. Scribner & E. Souberman (red): Cambridge, MA: Harvard University Press.

Östlund, D. (2012). *Deltagandets kontextuella villkor. Fem träningskoleklassers pedagogiska praktik*. Malmö Studies in Educational Sciences NO 67, Doctoral Dissertation. Malmö: Service Point Holmbergs.

BILAGA 1 - Vad vi gjorde

Förbered eleven för låtskrivandet

Innan du sätter igång, var nyfiken på din elev. Vem är eleven? Vilka är dess intressen? Vad gillar eleven för musik? Vilka förmågor har eleven och vad skulle hen vilja eller behöva utveckla? Har eleven några specialintressen? Finns det något som eleven ogillar? Vilka miljöer kan eleven jobba i bäst? Kan eleven jobba i grupp eller fungerar vissa aktiviteter bäst enskilt? Hur gör eleven val; genom bilder, föremål, kommunikations iPad, genom verbal kommunikation, genom att peka eller nicka? Förstår eleven formatet av val som presenteras för hen?

När ni skall skriva er låt, välj ut valmöjligheter baserade på något som eleven gillar. Exempelvis en elev som gillar djur, basera er låt på det. En elev som gillar tåg, basera er låt på det. Jobbar ni med teman? Få in det i låten, exempelvis tema känslor, som finns med i exemplet nedan. Förklara för eleven vad ni skall göra. Ibland är det så lätt att man rusar iväg och missar viktiga steg som tydliggör arbetsprocessen. Ritprat, där enkla skisser, med eller utan text, ritas upp, är också ett sätt att tydliggöra (Lundkvist, 2003).

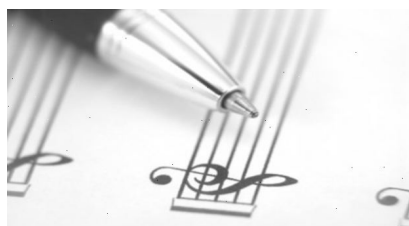
Var tydlig med vad ni skall göra. Förbered eleven med bildstöd. Markera gärna med en pil var ni är i schemat under arbetets gång.

Exempel med bilder (Obs! Enbart steg 1 och 2 används till metod 1)

1. Nu skall vi lyssna på musik - spela gärna olika genrer för att se vad eleven gillar

2. Nu skall vi skriva en låt tillsammans

3. Först skall vi skriva en text

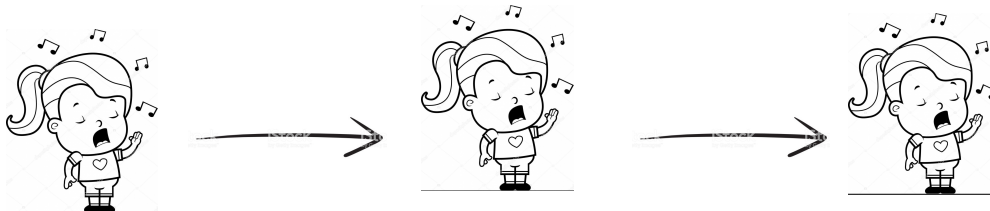
4. Sen skall vi lägga till en melodi

5. Sen skall vi sjunga låten

6. Sen skall vi öva på låten

7. Sen skall vi spela in låten och/eller sjunga låten för kompisarna

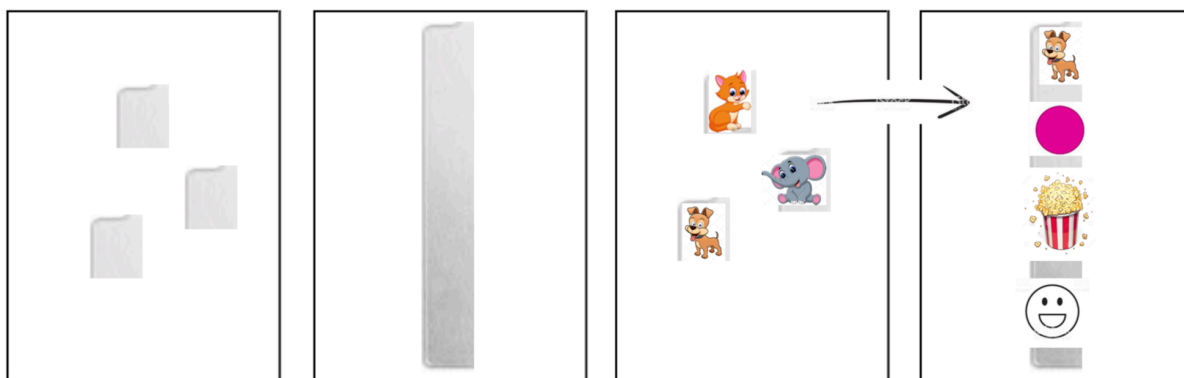

BILAGA 2 - Vad vi gjorde

Metod 1 “Skapa i nuet” - enskilt eller i grupp med turordning

Praktiska förberedelser

Laminera två papper, klistra på ett av pappren en lång kardborre-remsa och på det andra en cirkel med kardborrebitar. Antalet beror på hur många valmöjligheter åt gången som lämpar sig till just den eleven eller elevgruppen. Du kan börja med tre bilder och därefter lägga till fler, eller färre. Tänk på att ordningsföljden på bilderna som eleven ser, kan påverka valet mer än bilden i sig. Vissa elever väljer exempelvis alltid bilden som ligger till sist. Därav kan det vara bra att ha bilderna i en cirkel på “välja-tavlan”. Välj ut bilder utifrån elevens intressen, laminera dem och fäst bilderna till första versen på pappret med cirkeln.

Börja med en enkel melodislinga som berättar vad ni skall göra. Använd dig av melodin som finns i det visuella metodmaterialet eller en annan valfri melodi.

Ackord: D C G D

1. “Jag vill skriva en låt med dig, vill du skriva en låt med mig?”

Vad ska låten handla om? Det är du som väljer.”

Melodi två, använd dig av melodin som finns i det visuella metodmaterialet eller en annan valfri melodi. Ackord: E A E A

2. Maija vill skriva en låt om en hund, lalalaa

Maija vill skriva en låt om en hund, lalalaa

Vilken färg har hunden?

3. Maija vill skriva en låt om en hund, lalalaa

Hunden den är rosa, lalalaaa

Vad gör hunden?

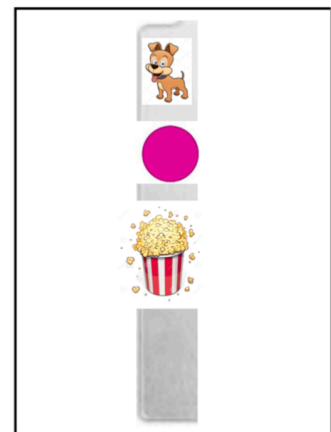

4. Maija vill skriva en låt om en hund, lalalaa

Hunden den är rosa, lalalaaa

Hunden den springer, lalalaaa

Hur känner sig hunden?

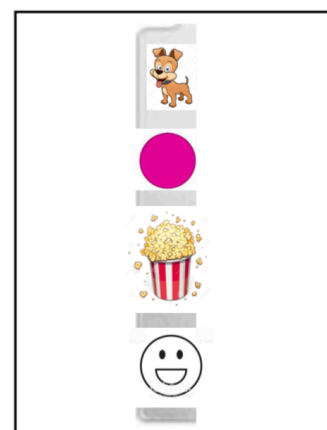

5. Maija vill skriva en låt om en hund, lalalaa

Hunden den är lila, lalalaaa

Hunden den äter popcorn, lalalaaa

Hunden den är glad

Anpassa längden på låten utifrån eleven. Klarar eleven av en längre låt med fler steg? Tex. Var springer hunden? Vad gör hunden sen? Vem träffar hunden? Om ni arbetar med teman på skolan så kan ni applicera det på låten, tex tema känslor, årstider, vatten. Vill ni få in matematik/verklighetsuppfattning, få in det i handlingen, exempelvis; “ Hur många popcorn äter hunden? För elever som har svårare med aktiviteter som drar ut och som behöver mycket tydlighet och behöver skapa i stunden, fungerar detta väl, då det blir tydligt och resultatet av valet kommer direkt.

6. Sammanfattnings-låt för att knyta säcken - samma melodi som i intromelodin.

Ackord:

Maija har skrivit en låt, en låt om en hund

Hunden den är lila, hunden den är rosa

Hunden den springer, hunden äter popcorn

Hunden den är glad, hunden den är glad

BILAGA 3 - Vad vi gjorde

Metod 2 “intervjumetoden”

Praktiska förberedelser

Ha med dig penna och papper, anteckna det som eleven berättar.

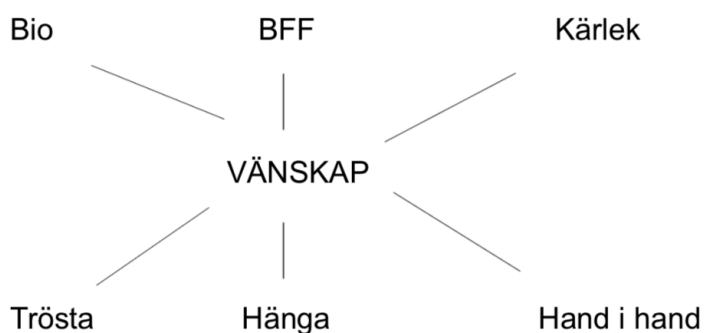
1. Sitt ner med eleven och visa med bilder och text (Se “Förbered er för musikskapandet”) vad ni skall göra och hur skrivandet av er låt kommer att gå till.
2. Lär känna din elev; Vad gillar hen? Vilken musik och instrument gillar eleven? Vilka intressen har hen? Berätta om dig själv med. Lär känna varandra. “Jag gillar kortspel”, vad gillar du?” “Jag älskar hundar”, vad gillar du för djur?” “Jag gillar att gå i skogen”, var tycker du om att vara?” Ifall ni jobbar exempelvis med teman kan du ställa frågor kopplade till temat. Tex. om ni har tema vatten: “Vilka djur lever i vattnet?”, “Varifrån kommer vatten?” “Vad kan man göra med vatten?”
3. Skriv ner det som eleven berättar om sig själv, om sina tankar, intressen. Skriv ner alla ord och meningar som dyker upp.
4. Till nästa gång ni ses har du skrivit ner meningar och ord som eleven har sagt, till dessa skriver du även ut bilder som symboliserar det som sagts. Exempel: “Jag gillar glass.” “På fritiden brukar jag dansa.” “Min favoritfärg är gul.”
5. Nästa gång ni ses läggs bilderna, orden och meningarna på bordet. Nu har ni framför er bilder, ord och meningar som ni kan börja bygga en låttext på. Dessa är baserade på det som eleven själv berättat och kan då känna igen sig i och se att det är elevens egna ord som ligger framför hen.
6. Med hjälp av dessa bilderna, meningarna och orden kan ni skapa en handling till en låt. Handlingen kan komma att ta en helt ny vändning utifrån de nya bilderna, orden och meningarna som ligger framför. Skriv ner de nya meningarna som ni skapar. Nästa gång kommer ni att bygga vidare på dem.
7. Förbered genom att skriva ner meningarna på egna lappar. När ni träffas nästa gång så väljer eleven ordning på meningarna. Här kan eleven även göra ändringar och lägga till något eller ta bort något. Låtskrivande är en levande process och det skall få ta sin tid.
8. Till nästa gång ni ses har du skrivit ihop meningarna till en sammanhängande text. När ni ses finns det möjlighet att ännu fila vidare på den. Men nu är det även dags att börja se på melodi. Här utgår man igen från elevens intressen. Finns det möjlighet till att skriva en egen melodi?

Om inte, ingen fara, använd en melodi från vår “melodibank” eller en annan melodi som redan finns. Vad gillar eleven för låtar och artister? Testa sedan att sjunga den nya texten till melodin och korrigera, tillsammans med eleven, där det kan behövas. Ifall det behövs korrigeras i texten, gör det tillsammans med eleven.

BILAGA 4 - Vad vi gjorde

Metod 3 “Brain-storm” - gruppaktivitet (fungerar även enskilt)

1. Se “Förbered er för musikskapandet”.
2. Välj ett eller flera teman som ni tillsammans med klassen brainstormar fram ord ifrån exempelvis; kärlek, värdegrund, vänskap. Skriv ner alla ord/meningar som eleverna kommer på.

3. Till nästa gång ni ses har du skrivit över orden och meningarna på varsitt A4 papper. Till varje ord skriver du även ut en bild. En bild säger mer än tusen ord, att kombinera ord med bild kan ge utrymme för fler associationer.
4. Sprid ut alla ord och bilder på en stor yta, gärna ett golv i exempelvis gymnastiksalen. Bilden kan gärna läggas ut tillsammans med ordet, men dom behöver inte hänga samman, om det inte behövs i ett förtydligande syfte. Vissa elever använder sig mer av bilder och andra av ord, eller så vill de blanda bilder och ord.
5. Låt eleverna gå runt och plocka på sig ord och bilder
6. Enskilt, i par eller grupp, kan nu eleverna sätta sig ner och titta igenom bilderna och orden de valt. Vad ser de på bilderna? Skapa ord och meningar utifrån detta.
7. Ser vi samma tema i olika texter? Kan dom slås ihop eller vill eleverna skriva enskilt? Detta kan anpassas utifrån tid och resurser som finns.
8. Fila tillsammans på texterna, vad är vers och vad är en refräng och vad är ett stick? Vilken genre skall låten ha?
9. Melodier skrivs utifrån elevernas önskemål om genre och tempo. Finns det inte möjlighet till detta, använd er av en melodi som redan finns i vår melodibank.

BILAGA 5 - Vad vi gjorde

Melodier

Krångla inte till det för mycket. Många låtar skrivs på tre ackord. Utgå här igen från eleven. Önskar hen en rockig eller lugn låt? Skall låten vara glad eller ledsen? Spela upp ackord i moll och dur, låt eleven välja ackord som hen gillar. Spela sedan upp en melodislinga i snabbt tempo och sedan i långsamt, låt eleven välja tempo.

Musikläraren Andreas kom med förslaget om att spela upp tre olika ackord för eleven, på piano eller på gitarr. Spela upp ackorden i olika ordningsföljd och låt eleven välja ordningen på ackorden och bygg upp låten från det. Håll er till tre ackord till versen och byt sedan ut ackorden till tre nya i refrängen. För endel elever är tre ackord perfekt antal att välja på, medan det fungerar med fler för andra. Finns det tid och möjlighet för eleven att öva på att spela olika ackord? Lär er exempelvis fyra olika ackord som ni sedan övar att spela på 8 takter, exempelvis med ackordvändan C F G Am.

Finns det inte möjlighet till att skapa en egen melodi? Ladda ner en melodi från vår melodibank på www.latmedmig.com. Här finner ni allt ifrån kortare melodier där låtar skapas i nuet (se Metod 1) till grunder med dansband, till pop och rock. Ni kan även använda er av melodi från en låt som eleven gillar mycket, byt bara ut texten. Texten kan behöva modifieras lite så att den passar längden på låten.

BILAGA 6

Bilaga x – Missivbrev

På specialpedagog- och speciallärarprogrammet vid Högskolan Kristianstad skriver studenterna ett självständigt arbete under sin sista termin. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie med utgångspunkt i en forskningsfråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid olika verksamheter, i form av t.ex. intervjuer, enkäter och observationer. Ansvarig för dina personuppgifter är Högskolan Kristianstad. Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att kostnadsfritt få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i studien, och vid behov få eventuella fel rättade. Det självständiga arbetet motsvarar 15 högskolepoäng. När detta har blivit godkänt publiceras det i databasen DIVA

<https://www.hkr.se/om-hkr/organisation/laranderesurscentrum/publicering/>

Fakulteten för lärarutbildning

Datum 2019-09-23

Missivbrev

Hej

Jag heter Sonja Skibdahl och är student vid Högskolan i Kristianstad på speciallärarprogrammet, specialisering utvecklingsstörning. Jag läser min sista termin på utbildningen och har påbörjat mitt examensarbete som handlar om musikskapande med elever på grund- och gymnasiesärskolan. Syftet med denna studie är att se vad musik och låtskrivande tillsammans med eleverna kan bidra med och hur vi kan inkludera och göra alla eleverna delaktiga i denna process. Jag kommer att inrikta mig på fyra frågeställningar:

- Hur kan vi göra alla elever delaktiga i musiken/låtskrivandet?
- Vad är det viktigaste syftet med undervisningen/musikundervisningen?
- Vilka förmågor kan utvecklas genom låtskrivandet?
- Vilka svårigheter kan pedagoger stöta på när de jobbar med att inkludera samtliga elever i låtskrivandet?

Jag har fördjupat mig i tidigare forskning och litteratur kring mitt valda ämne och kommer även att ha projektet Låt med mig, som jag är projektledare för, som grund till studien. Projektet Låt med mig är ett treårigt Arvsfondsprojekt där Kulturens är projektägare där projektets syfte är att ge ungdomar med kognitiva funktionsskillnader tillfälle att uttrycka sig och utvecklas genom musikskapande. Vi är nu inne på vårt tredje och sista år. Jag vill även ta hjälp av personal på skolorna som varit involverade i projektet genom intervjuer. Intervjun beräknas ta mellan 30-45 minuter och jag hoppas att du har möjlighet att delta. För att göra denna studie möjlig så önskar jag även att använda mig av ljudupptagning vid intervjutillfället, och på så vis säkerställa att all information inkluderas i min studie.

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer kommer jag ta hänsyn till, vilket innebär att deltagande är frivilligt och att du har rätt att när som helst avbryta intervjun och / eller ditt deltagande. Allting kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer att användas endast för studiens syfte. All data kommer att raderas när arbetet är klart för publicering.

Kontakta mig gärna ifall du har några funderingar eller älskar mer information. Hoppas att du vill delta i min studie.

Med Vänliga Hälsningar

Sonja Skibdahl

---

info@sonjaskibdahl.se

Mob: 0703 337 891

Deltagarens namn

Deltagarens underskrift

.....

Kontaktuppgifter: Telefonnummer E-mailadress

.....

.....

Ansvarig lärare/handledare:

Ann-Elise Persson

Kontaktuppgifter Högskolan i Kristianstad:

www.hkr.se

044-2503000

Samtyckesblankett

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till att delta i studien:

Ja O

Nej O

Ort:..... Datum:.....

Namn: .....

Namnförtydligande .....

BILAGA 7

Intervjuguide

- Hur kan vi göra alla elever delaktiga i musiken/låtskrivandet?
- Vad är det viktigaste syftet med undervisningen/musikundervisningen?
- Vilka förmågor kan utvecklas genom låtskrivandet?
- Vilka svårigheter kan pedagoger stöta på när de jobbar med att inkludera samtliga elever i låtskrivandet?

Intervjufrågor

1. Yrkesroll
2. Vad är delaktighet?
3. Hur kan vi göra alla elever delaktiga i musiken/låtskrivandet?
5. Vad anser du är det viktigaste syftet med undervisningen/musikundervisningen?
5. Hur påverkar låtskrivande och musiken eleverna? Kan du se några förmågor som har utvecklats genom låtskrivandet?
6. Hur kommer musiken in i undervisningen? I vilka sammanhang finns det musik med?
7. Ser du några svårigheter med att göra alla eleverna delaktiga i låtskrivandet?
8. Låtar har skrivits både enskilt som i grupp. Vilka för och nackdelar ser du vid respektive sätt?